

FOR SAMLERGLADE OM SAMLERGLEDE | Nr 03 - 2016

Løssalg Kr. 79,-

9 772387 662102

NYHET!
BESTILL DIN MINNEMEDALJE I DAG!

KONGENS NEI

PÅ KINO 23. SEPTEMBER

Kun 15.000 nummererte førsteutgaver:

Kong Haakon VII's berømte «Nei» til Hitler – hedres på offisiell minnemedalje belagt med 24 karat gull og sort platina

**KUN
199 kr**
(fraktfritt tilsendt)

Belagt med
24 karat gull og
sort platina

DET NORSKE MYNTVERKET

SAMLERHuset

Illustrasjonsbilde

Kun 15.000 nummererte førsteutgaver
- hver minnemedalje er helt unik

- ✓ Gunstig introduksjonspris – kun 199 kr
Mot normalpris 560 kr (+ frakt 39,95 kr). - du sparer 400 kr!
- ✓ Fraktfritt tilsendt
- ✓ Belagt med 24 karat gull og sort platina
- ✓ Innleder samling «Leve Kongen – Den lange reisen hjem»
- ✓ Ingen bindingstid – alltid 30 dager returrett

**LES MER OG
BESTILL PÅ**

www.samlerhuset.no/konghaakon

0 25 50

(Hverdager 08.00-16.00)

Bestillingsnummer:
47016670

Sølvmyntene som kostet Kongsbergs myntmester livet

-De sjeldne norske markmyntene er nå tilgjengelig!

NORSKE
MARK

KUN 15 MYNTER
TILGJENGELIG!

Originalsølvmynt fra
Norges største krimdrama
på 1700-tallet!

For aller første gang har Samlerhuset gleden av å tilby Kong Frederik IVs siste 4-mark i sølv fra perioden 1725 – 1726 til nye samlere. Den over 290 år gamle 4-marken er kanskje en av Norges vakreste markmynter, men det er den skjebnesvangre historien om myntmester Meyer ved Den Kongelige Mynt som har gjort mynten spesielt ettertraktet for norske myntsamlere.

Bare førti år gammel døde Henrik Christofer Meyer i et mørkt fangehull på Akershus, med ryggen merket av blodige striper etter bøddelens pisk og pannen merket for evig med et glødende jern.

Etter mange purringer innleverte Meyer regnskap over utmyntningene for 1726. Ifølge regnskapet kom det frem at han skulle ha beholdt et betydelig kvantum sølvholdig kobber til eget formål. Den 20. november 1727 resolverte Kong Frederik IV at Meyer skulle "actioneres og tiltales".

Det ble regnet ut at myntmester Meyer kunne ha tjent omkring 40.000 riksdaler på å blande for mye kobber i myntene i årene 1723-1727. Meyer forsvarte seg ved å hevde at de underlødige myntene måtte være falske, sannsynligvis hollandske.

**Men ved å sammenligne bevarte stemp-
ler som ble brukt til å prege 4-marken,
ble det bevist at Meyer var skyldig.**

Den 14. desember 1727 falt dommen. Den var enstemmig og fastslo "at de prøverede og uriktig befundne Penge ikke af andre end af Myntemester Meyer på Kongsberg kunde være formyntede ...

hvorfor Myntemester Meyer bør undgielde efter Lovens 6 bogs 18 Capit. 2 Art. paa Ære, Liv og Gods".

Før dommen kunne settes i kraft, måtte den stadfestes av kongen. Frederik IV hadde fulgt ivrig med i saken og vist at han så meget strengt på Meyers krenkelser av det kongelige regale. Likevel fant kongen at han ville vise nåde og formildet dommen, slik at "Myntemester Meyer maa skienckes Livet ..., men at hand derimod skal kagstryges, brendemerckes og til ævig Fængsel og arbejde udj Aggershuus Fæstning at hensettes".

**BESTILL DITT EKSEMPLAR
I DAG!**

Samlerhuset har for aller første gang mulighet til å tilby markmyntene som ble brukt som bevis i rettsaken som skulle koste myntmester Meyer livet. Den ettertraktede 4-marken kan nå bli din for kun 2.833 kroner ved mottak etterfulgt av to rentefrie rater på samme beløp (totalpris 8.500 kroner). Samlerhuset byr på frakt!

4-marken fra 1725-1726 leveres i god samlekvallitet (1+). Tilbudet medfører ingen videre forpliktselser. Hvis du lykkes å sikre deg denne sjeldne sølvmynten vil du bli kontaktet særskilt via telefon og få prioritert tilgang på andre historiske norske markmynter i sølv helt uforpliktende. Vi har i lang tid arbeidet med å få tak i flere av de viktigste og mest attraktive markene i Norge. Dette er et samleområde for den dedikerte og kresne myntsamlere. Gjennom Samlerhuset kan du få tilgang til samtlige 1-, 2- og 4-mark i sølv preget i Norge i tidsperioden 1644 til 1736.

Vi har kun 15 mynter tilgjengelig!

Bestillinger mottas kun på VIP-telefon ☎ 66 99 48 00! Bestillingsnummer: 47016712

MYNT & HISTORIE
NR. 3 2016

UTGIVER

Samlerhuset Norge AS
Postadresse: Postboks 523, 1411 KOLBOTN

Besøksadresse:
Rosenholmvn 25, 1414 TROLLÅSEN

Telefon: 0 25 50
E-post: kundeservice@samlerhuset.no

REDAKSJON

Ansv. redaktør: Ellen Morgenstjerne
E-post: redaksjon@samlerhuset.no

Kommunikasjonssjef:
Anne Kathrine Brødholt
E-post: akb@samlerhuset.no

KUNDESERVICE

Telefon: 0 25 50
kundeservice@samlerhuset.no

ANNONSER

Telefon: 91 60 38 06
E-post: redaksjon@samlerhuset.no

ANNONSER SENDES TIL

E-post: myntoghistorie@samlerhuset.no

FORSIDEFOTO:

Paradox

GRAFISK FORM

nxt Oslo | Merkur Grafisk AS
www.merkurgrafisk.no

TRYKK: Merkur Grafisk AS
www.merkurgrafisk.no

ISSN 2387-662X (trykt utg.)
ISSN 2464-1154 (online)

Det tas forbehold om feil og mangler i teksten som måtte forekomme. Eventuelle feil er beklagelig, og henvendelser knyttet til dette kan rettes til ansvarlige for utgivelsen eller myntoghistorie@samlerhuset.no.

SAMLERHUSET

Offisiell distributør for Det Kongelige Britiske Myntverket, Det Statlige Franske Myntverket, Folkerepublikken Kinas Nasjonalbank og mer enn 20 andre myntverk og nasjonalbanker. Samlerhuset eier Det Norske Myntverket, som blant annet preger Norges mynter og Nobels fredsprismedalje og er deleier i World Money Fair, verdens største myntmesse som årlig avholdes i Berlin.

Kongens Nei skildret både på filmerret og i metall

For et par år siden tok skaperne bak høstens norske storfilm Kongens nei kontakt med Samlerhuset for et mulig samarbeid. Som historieformidlere ble vi svært glade for henvendelsen og det var naturlig for oss å takke ja. Historiene rundt Norges motstandskamp under 2. verdenskrig er viktige historier å fortelle til både nåværende og nye generasjoner, og en slik spillefilm som Kongens nei gjør dette jobben på en usedvanlig god måte. Det har faktisk aldri tidligere vært laget en film om de dramatiske dagene rundt 9. april 1940 og okkupasjonen av Norge. Kongens viktige rolle og kongefamiliens samlende symbol på norsk motstand er etter mitt syn nydelig portrettet med en fremragende Jesper Christensen i hovedrollen som den norske kongen Haakon VII.

Samlerhuset og Det Norske Myntverkets misjon er å fortelle historien ved hjelp av mynter og medaljer. Gravørene våre gjensker historien i metall hver eneste dag og våre mynteksperter forteller den gjennom både eldre og nye mynter fra hele verden. Sammen med dyktige forfattere fra universiteter, museer og andre fagmiljøer knytter vi historien sammen med samleobjektene. Magasinet du nå holder i hånda er vårt siste tilskudd i rollen som historieformidler, der vi har som mål å forene samlerglede og historie. Magasinet gir oss en unik mulighet til å gi deg ekstra dimensjoner og utdypede historier knyttet til det vi driver med.

Uansett hvor mye det skrives og dokumenteres om 2. verdenskrig ser ikke interessen for krigshistorien vår ut til å blekne i Norge. Det som fascinerte oss da filmskaperne bak Kongens nei tok kontakt var at de ville belyse den mest symbolske beslutningen som ble tatt under krigen: Kongen og regjeringens nei til Hitler. Forfatter Alf R. Jacobsen har skrevet en sterk skildring av Kongens nei, og filmerretet gir nye muligheter til å komme inn på Kong Haakon, Kronprins Olav, Kronprinsesse Märthas og regjeringsmedlemmenes tanker, kvaler og avveielser i disse kritiske apriildagene i 1940. Det er vanskelig å forstå hvilket press de var under.

I ettertid tenker vi kanskje at det var en selvfølge og en lett beslutning Kong Haakon tok da han svarte nei. Men vi skal ikke lenger enn til Danmark, der

hans bror var konge. Han ga etter for Hitlers krav og satt som konge med en nazi-regjering. Den styrke og selvfølelse dette nei-et ga nordmenn og Norges motstandskamp hadde enorm betydning ikke bare under krigen, men også i ettertiden. Dette nei-et er uenkelig en av årsakene til at det norske kongehuset står så sterkt den dag i dag.

Minnemedaljen «Kongens nei» ble nylig utgitt av Det Norske Myntverket. Vi er ekstremt stolte over å kunne annonsere at en spesialutgave i gull nå er preget i rettferdig gull fra småskala gruvedrift – som den aller første minnemedaljen noensinne! Som du kanskje har lest om tidligere i Mynt & Historie har Samlerhuset og Myntverket engasjert seg for en mer rettferdig gruveindustri. Mange steder utvinnes gull under fryktelige forhold, preget av barnarbeid, tvangsarbeid, underbetaling og grove miljøødeleggelser. Pengene fra mange gruver finansierer væpnede konflikter og endatil terror. Samlerhuset støtter organisasjonen Fairmined, som jobber for å sertifisere små gruver som legger om til rettferdig gruvedrift, der man tar hensyn til arbeidernes rettigheter og ikke minst miljøet. Etter at Samlerhuset og Det Norske Myntverket tok initiativ til at Nobels Fredsprismedalje ble preget i garantert rettferdig gull i fjor, er målet at vi få med oss nasjonalbanker og myntverk verden rundt i arbeidet for de som jobber i de små gruvene.

Fra side 40 kan du lese en annen dramatisk historie knyttet til 2. verdenskrig, nemlig det lange og krevende slaget om Atlanterhavet. Tusenvis av norske og andre allierte krigsseilere kjempet en daglig kamp til havs med liv og helse i konstant fare. Artikkelen er skrevet av Frode Lindgjerdet, medforfatter til bokverket Slaget om Atlanterhavet. Det er en ære å ha nok en fagressurs om bord som forfatter i magasinet Mynt & Historie.

Mange av dere har nok allerede rukket å se Kongens nei på kino, men for de av dere som har det til gode: Gled dere!

OLE BJØRN FAUSA
STYRELEDER

SAMLERHUSET OG DET
NORSKE MYNTVERKET

Alf R. Jacobsen

BESØK OSS PÅ SOSIALE MEDIER:

facebook.com/samlerhuset | youtube.no/samlerhuset | samlerhuset.no

INNHold NR: 3 - 2016

På myntjakt i London **24-28**

Det sensasjonelle gullfunnet i Trøndelag **6-9**

Dyremotiver på mynter – en europeisk tradisjon **60-62**

Slaget om Atlanterhavet: Krigens lengste og mest dramatiske slag **40-45**

Skattefunn og gravrøveri i vikingtid **56-58**

- 6 Det sensasjonelle gullfunnet i Trøndelag**
- 10** Omvisning på Myntverket
- 12 Anders Baasmo Christiansen om rollen som Kronprins Olav**
- 20** Eksklusiv førpremiere på Kongens nei
- 22** Mynter, sedler og frimerker i krig
- 24** Reise med mynter: På myntjakt i London
- 26** Ja til konstanter

- 28** Mynt- og samlermesse på amerikansk jord
- 33** Spennende nyheter fra verdens myntverk
- 36** Den norske dronningen av Skottland
- 40 Slaget om Atlanterhavet**
- 46** Over 20 bidrag til årets 20-krone
- 47** Kongen preget egne lommepenger
- 50** Kleopatra – var hun virkelig så vakker?
- 52** Mastemynt
- 54** Samlerglede

- 55** Internasjonal kunstpris til Myntverkets Ingrid Austlid Rise
- 55** Nobelmedalje på auksjon
- 56 Skattefunn og gravrøveri i vikingtid**
- 59** Numismatiske anekdoter
- 60 Dyremotiver på mynter – en europeisk tradisjon**

Det sensasjonelle gullfunnet i Trøndelag:

Kan forandre forskernes forståelse av gull i perioden før vikingtiden!

Med funnet av nesten en halv kilo betalingsgull på et jorde i Skaun i Trøndelag i august, begynner gull å dukke opp i så mange sammenhenger at vi trolig må revurdere vår forståelse av forholdet til og utbredelsen av gull i folkevandrings- og vikingtid i Norge. Funnet er Norges største funn noensinne gjort med metallsøker.

HOBBYARKEOLOGENS VANVITTIGE FUNN

Det er drøye to år siden Magnus Meistad skaffet seg metalledetektor, etter å ha sett et program på TV om søking etter meteoritter. Det tok ikke lang tid før han kom over det han trodde skulle bli sitt livs funn: Et jernaldersverd. Meistad ble bitt av basillen, og skulle

komme til å finne flere skatter begravd under jordskorpas overflate. – Man kan gjennomføre et område flere ganger, og det kan likevel dukke opp nye funn der man har søkt før, forteller han. I august i år tok han metalledektoren ut på et jorde der han ikke har funnet så mye tidligere. Da slo signalet ut på detektoren og 10-15 cm under bakken lå betalingsringene i gull. Meistad

ble skjelve og fikk gåsehud. Nå viser det seg at funnet kan endre måten vi ser på betydningen av gull i Norge!

FOLKEVANDRINGSTIDEN, EN GULLETS TID

I Norge har vi lett for å legge betydelig fokus på vikingtidens eventyrlige historier. Arkeologien viser med tydelighet

GULL I VERDENS Historien

- Gull hadde på mange måter en mytisk stilling i oldtidens Norge. I sagaene bruker skaldedikterne gull som metafor for status, rikdom og det å være enestående. Det sies også at for et kvad fikk man en gullring i betaling, da som en metafor og som et bilde på noe av status.
- Da vikingene kom hjem fra tokt og hadde med seg gull, antar vi at det var av ekstra stor betydning. Vi hadde ingen gullforekomster her hjemme, og folk visste da at dette var noe som kom utenfra.
- Gull har alltid hatt stor betydning i mange sivilisasjoner. Gull skinner, det er holdbart, med en glans som ikke forsvinner, solid, lett å bearbeide og sjeldent. Da nordboerne møtte romerne er det nærliggende å tro at vi adopterte den romerske og keltiske kulturen der man var klar over gullet betydning. Dette var en del av europeisering av nordboernes kultur.

Seksjonsleder Bernt Rundberget ved NTNU-Vitenskapsmuseet er ansvarlig for gullet som ble overlevert museet dagen etter gullfunnet i Trøndelag. Da Mynt & Historie gikk i trykken hadde man ikke rukket å datere funnet, men Rundberget opplyser om at det mest sannsynlig dreier seg om et funn fra folkevandringstid.

– Typelikheter til tilsvarende funn tyder på at dette mest sannsynlig stammer fra folkevandringstiden i perioden 400–550 e. Kr, forteller han.

Funnet av gullet fra Skaun bekrefter Folkevandringstiden som et gullets epoke i norsk og skandinavisk historie. Det står nå klarere og klare for oss at gull hadde mye større utbredelse og var mye mer i bruk i Norge i folkevandringstiden enn i vikingtiden og i middelalderen.

I Europa var gullmynt utbredt frem til midten av 700-tallet, mens det i perioden frem til 1200-tallet nesten ikke ble utmyntet gullmynt ved europeiske myntsteder. Unntakene finner vi på Sicilia og deler av Spania, områder som delvis lå under islamsk kontroll. Om vi beveger oss nord til De britiske øyer ble det i samme periode bare preget noen ganske få og enestående myntutgivelser i gull.

Bernt Rundberget forteller at gull har hatt forskjellige betydninger opp gjen-

FOLKEVANDRINGSTIDEN i Norge er den førhistoriske tiden fra ca. 400 – 550 e.Kr. og markerer slutten på det som betegnes som eldre jernalder. Epoken har fått navn etter de store migrasjonene på det europeiske kontinentet. Mens vi i Norge ikke opplevde lignende folkevandringer, er tiden i det norske samfunnet preget av sekundære virkninger av endringene som skjedde ellers i Europa etter Romerrikets fall.

EPOKER I ELDRE NORSK HISTORIE:

Steinalderen ca. 10000 – 1800 f.Kr. regnes fra de første menneskene kom til Norge da de levde som jegere og sankere frem til yngre steinalder da de ble mer fastboende og begynte med jordbruk.

Bronsealderen 1800 – 500 f.Kr. har fått sitt navn fra bronse. Med få eller ingen forekomster av bronse i Norge vitner funn av bronsegjenstander om kontakt med utlandet.

Jernalderen 500 f.Kr – 1050 e.Kr. deles inn i eldre jernalder med **førromersk jernalder** (500 f.Kr – år 0), **romersk jernalder** (0 – 400 e.Kr.) og **folkevandringstid** (400–550), og yngre jernalder med **merovingertid** (550 – 800) og **vikingtid** (800–1050). Perioden har fått navn etter jern, som ble tatt i bruk fra 500 f.Kr.

Høymiddelalderen ca. 1050 – 1350 var en vedvarende vekstperiode i norsk historie, preget av økte folketall og fremvoksende kongemakt og kirke.

Senmiddelalder ca. 1350 – 1537 startet med svartedauden og var preget av pest som tok livet av mellom en tredjedel og halvparten av befolkningen.

Foto: Magnus Meistad

at forhistorien var dynamisk. Med forhistorien mener vi den perioden før vi har skriftlige kilder: Folkevandringstid, romersk jernalder, bronsealder. I skillet mellom folkevandringstid og vikingtid utgjør utbredelsen av gull et markant materiale. Der vikingene i hovedsak hadde tilgang på sølv var folkevandringstiden en periode med betydelig mer gull, om vi skal dømme ut fra arkeologien.

KULTURMINNELOVEN

I følge loven om kulturminners §12 er løse kulturminner som kommer for dagen tilfeldig, ved funn, ved utgravninger eller på annen måte statens eiendom:

- a. Ting fra oldtid og middelalder (inntil år 1537) som våpen, redskap, kultgjenstander samt steiner, trestykker eller gjenstander av annet materiale med innskrifter eller bilder, bygningsrester uten samhörighet med bygninger eller rester av disse, innbo, kirkeinventar, smykker, arkivsaker, skjeletter og skjelletterester o.l.
- b. Mynter fra før år 1650
- c. Samiske kulturminner av den art som er nevnt under a og som er eldre enn 100 år.

Ved å følge kulturminneloven bidrar man til å bevare vår felles nasjonale kulturarv. Uten slike innrapporteringer vil man for alltid danne seg et skjevt bilde av fortiden og man vil for alltid forstå historien på en feilaktig måte. Oldtidminner er nasjonens hukommelse og overtredelse av kulturminneloven er straffbart. Metallsøkere oppfordres på det sterkeste til å opptre slik finneren av betalingsgullet i Trøndelag har gjort: Å rapportere og levere funnet til fylkesarkeologen.

FINNERLØNN

Kulturminnelovens §13 beskriver ordningen med finnerlønn, en ordning som dog kan virke komplisert og der ulike forhold tas i betraktning når finnerlønn skal fastsettes:

Departementet kan skjønnsmessig fastsette en finnerlønn som deles likt mellom finner og grunneier. Er funnet av sølv eller gull, skal finnerlønnen minst settes til metallverdien etter vekt, med et tillegg som ikke må være under 10 pst. av metallverdien. Når særlige grunner foreligger, kan departementet fastsette en lavere finnerlønn eller at grunneierens andel helt eller delvis skal bortfalle. Departementets fastsettelse av finnerlønn kan ikke påklages. Departementets beslutning om å gå under minsteerstatning for gjenstander av sølv eller gull kan prøves av domstolene. Når staten er eier kan vedkommende myndighet etter loven her - etter at funnet er undersøkt - overlate det helt eller delvis til finneren eller grunneieren. Avgjørelsen kan ikke påklages.

nom tidene der gull i form av smykker, edelgjenstander og praktsymboler har vært et symbol på høy rang. Gull har alltid vært både prestisjemessig og økonomisk viktig.

– Gull som betalingsmiddel tyder også på at gull har vært viktig som en del av handelsvirksomheten, sier han. – Spørsmålet er hvordan dette gullet har kommet til Norge. Kom det hit i sin form eller er det kanskje omsmeltet fra gjenstander som ikke har hatt så stor verdi her hjemme?

FORANDRER FORSKERNES SYN PÅ LIVET I NORGE?

Samlerhusets Ole Bjørn Fausa er historieentusiast og tror også funnet har stor betydning for måten vi ser på Norges historien på.

– Et slikt gullfunn gir indikasjon på at folk i Norge var betydelig mer velstående og hadde betydelig mer gjensidig kontakt og handel med områdene mye lenger sør i Europa i århundrene før vikingtiden enn det vi liker å tro, sier han. Han peker på at ettersom vi ikke har noen skriftlige kilder til livet i Norge før vikingtiden, har vi lett for å undervurdere denne perioden.

– Personlig tror jeg at dette funnet i Trøndelag gir forskerne en større aha-opple-

velse enn det meste annet som er kommet frem på hundre år! Ikke bare tror jeg at funnet forandrer forskernes forståelse av gull i tiden før vikingene, men også selvet livet i Norge på denne tiden.

BETALINGSRINGER I NORGE

Samlet sett er det gjort nærmere 200 funn av betalingsringer av gull i Norge. De fleste er funnet i Rogaland og Aust-Agder. Flesteparten av disse funnene stammer fra eldre jernalder, altså før vikingtiden.

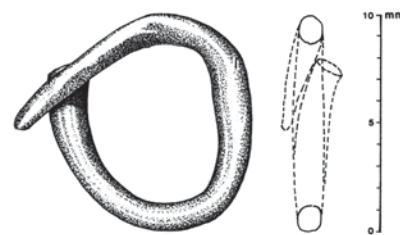

Foto: Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Dette gjelder også funnet fra Skaun i Trøndelag som veier 480 gram gull, nesten en halv kilo! Dette hører med til sjeldenhetene at betalingsgull fra jernalderen forekommer i så store utgaver.

DEPOTFUNN

Et av de ubesvarte spørsmålene er nettopp hvordan skatten har kommet dit den ble funnet. – Det er nærliggende å tro at dette er et depotfunn, sier Rundberget. Et depotfunn er et skattefunn av ting eller

Fant thaler i sølv fra 1555

Man skulle tro Magnus Meistad hadde hatt sin porsjon flaks med både jernaldersverd og nesten en halvkilo betalingsgull. Men den nye hobbyen har også resultert i flere myntfunn. Den mest interessante, synes Meistad selv, er den tyske thaleren i sølv fra 1555 som han fant tidligere i år.

Mynten måler 35 mm i diameter, veier 14 gram og har motiv av en kirke med to store tårn og fire mindre med kors. I inngangen vises byvåpen og mellom de to store tårnene årstallet 1555. Revers side viser St. Boniface med septer i fullfigur.

Foto: Privat

verdier som opprinnelig har vært bortgjemt eller nedlagt i grunnen av religiøse grunner eller sikkerhetshensyn, i motsetning til et enkelvis løsfunn der omgivelsene ikke tyder på en planlagt nedgraving.

Man kan gjerne undre seg over at en slik skatt kan ligge så lenge på et jorde uten å bli oppdaget. Ifølge Rundberget har metallsøkere flere ganger undersøkt de samme områdene der det plutselig dukker opp et funn. Han peker på forandringer i jordsmonnet og jorda som av ulike grunner blir flyttet rundt omkring og sier det er svært vanlig med

slike depotfunn på lignende plasser. Men et så stort funn er første gang! I alle fall blant de vi vet om. Kulturminneloven er tydelig. Finner du oldtidsgjenstander fra før år 1537 eller mynter fra før 1650 er funnet statens eiendom. Rundberget sier at metallsøkerne i Trøndelag er flinke til å følge loven.

– Vi har et godt samarbeid med foreningene her i Trøndelag, sier han. – Metallsøkerne organiserer seg selv og det er viktig for de å levere og rapportere inn. Graden av selvjustis er høy, hevder han. – Selv om det selvsagt kan finnes mørketall her også, mener vi at vi har god kontroll på funn gjort i området.

Det ble tidlig slått fast at funnet besto av betalingsringer i gull.

– Det som er interessant er at det i tillegg til betalingsringer viser seg at det mest sannsynlig også består av en fingerring, sier Rundberget. Det gir funnet en mer personlig karakter, og styrker tolkningen om at det kan dreie seg om et depotfunn.

Nå har staben på NTNU Vitenskapsmuseet en liten jobb å gjøre før funnet antagelig skal vises frem i en utstilling.

FUNN ELDRE JERNALDER

Et av de mest spektakulære gullfunnene fra eldre jernalder i Norge ble gjort på Sletner i Eidsberg i Østfold i 1859. Samlet sett 37 gjenstander med vekt på 450 gram. Funnet ble gjort før Norge fikk en fornminnelov. Skatten ble solgt samlet til Universitetets Oldsaksamling i Oslo for 279 ½ speciedaler.

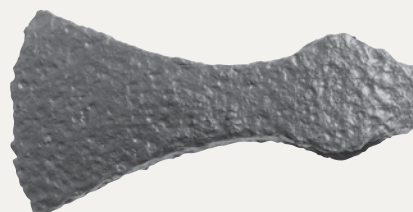
Foto: Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

VIKINGTIDEN – SØLVETS TIDSALDER OG GULLSKATTER

Vikingtiden kalles ofte for sølvalderen fordi store og tallrike skattefunn helst inneholder sølv i form av mynt, smykker,ringer og barrer. Den største gullskatten fra vikingtidens Skandinavia inneholder 2 ½ kilo gull funnet på gården Hon i Nedre Eiker i 1834.

Det nest største funnet av gullsaker fra vikingtiden stammer fra Slemmedal på Støle ved Grimstad, samlet sett 2,3 kilo gull og sølv.

Trefliket frankisk beslag, filigransarbeid i gull. Et hovedstykke i frankisk kunst. Louvre har ved flere anledninger forsøkt å erverve stykket fra Historisk museum.

Foto: Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Foto: Magnus Meistad

Besøk på Myntverket

23. juni inviterte Samlerhuset et knippe gjester på tur til Kongsberg, med omvisning på Myntverket, en tur i Sølvgruvene og et besøk på Norsk Bergverksmuseum. En flott og lærerik tur og en minnerik dag.

Trådsølv fra gruvene.

På Myntverket: Før omvisningen startet ble det servert kaffe og en kakebit på takterrassen.

Ingrid Austlid Rise, prisbelønnet sjefsgravør ved Myntverket, gir et innblikk i hvordan hun lager motiv på en mynt eller medalje.

Roy og Leif ser Ingrid sitt håndverk på nært hold.

Verktøymakerne Espen og Stian forklarer hvordan stemplene blir frest ut etter at motivet er klart. Nå foregår dette for det meste via data.

Detaljstudie av en negativ gipsavstøping, et portrett av Tormod Hermansen Ingrid i 2015 mottok en internasjonal pris for.

Verktøymaker Tor Olav polerer stemplene etter fresing og gjør de klare til bruk.

Kjell inspiserer medaljene Trine preger til Signingssettet, preget på dagen 25 år etter signingen av Dronning Sonja og Kong Harald.

Reneé pakker og klargjør årets klassiske årssett med interesserte tilskuere.

I sølvgruvene: Halvor Sælbakke fra Norsk Bergverksmuseum har mange spennende historier å fortelle fra sølvgruvene. Her viser han frem den elektriske heisen i Kongsberggruvenes dypeste sjakt.

2300 meter inne i Kongens gruve, viser Halvor en oversikt over de mange gruvegangene.

En demonstrasjon av hvordan Fahrkunsten fungerer. Det er to stag som går oppover og nedover i sjakten, og man må flytte seg fra det ene til det andre staget for å komme seg opp eller ned. Sjakten er ca 300 meter dyp, men er nå full av vann.

På Norsk Bergverksmuseum: Erik forklarer prosessen Ingrid A. R. gikk gjennom for å skape dagens 1-krone med hull.

Omvisningen inkluderte en forklaring på hvordan en reduksjonsmaskin fungerer. Denne ble første gang tatt i bruk av myntgravør Ivar Throndsen i 1883, og var i bruk helt fram til 1958.

Reduksjonsmaskinen revolusjonerte utformingen av mynter og medaljer, da myntgravørene kunne lage langt mer detaljerte motiv, og det var mulig å lage flere like stempler om et f.eks skulle gå i stykker.

«Å få muligheten til å spille en historisk karakter og gjøre et dypdykk i historisk materiale ser jeg på som en bonus.»

ANDERS BAASMO CHRISTIANSEN OM ROLLEN SOM KRONPRINS OLAV

Nå vil han spille Quisling

Med Kongens nei bidrar han til å levendegjøre historien for fremtiden. En viktig jobb, synes skuespilleren som måtte kaste alt han visste om Kong Olav til side for å tolke den utålmodige kronprinsen i de dramatiske aprildagene i 1940.

TEKST: ELLEN MORGENSTIERNE

FOTO: ERIK FIVE GUNNERUD OG PARADOX

Historiske selskapsleker

På spørsmålet om hvor han ville dratt hvis han kunne reist tilbake i tid, har Anders Baasmo Christiansen svaret klart. – Det er faktisk en selskapslek jeg har dratt sjøl der jeg pleier å teste ut folk, forteller han. – Men i min lek er det ikke bare å ta et øyeblikk, det må være en epoke på ti år. Og da er jeg i New York fra 1965-1975.

En annen morsom lek for historieinteresserte er å sette sammen et middagsselskap for fire, der du får besøk av tre historiske personer, levende eller døde. Marlon Brando kommer raskt på blokka. – Og så er det jo lett å klinke til med Nelson Mandela. Den siste plassen rundt bordet får Jeanne d'Arc. Et interessant middagsselskap i regi av den historieinteresserte skuespilleren Anders Baasmo Christiansen.

Danske Jesper Christensen som Norges Kong Haakon VII

Danske Jesper Christensen har en lang skuespillerkarriere bak seg, og er kjent fra blant annet serien «Arvingerne» og som skurk i James Bond-filmene.

Hva tenkte du da du ble oppringt med spørsmålet om å spille Kong Haakon? – Jeg tenkte det måtte være en spøk. Men så gikk det opp for meg at jeg endelig kunne være med i en norsk film uten å behøve og snakke norsk, ler han. – Det er nemlig meget vanskelig. Deretter tenkte jeg at ja, denne rollen er interessant. Hvis jeg skulle være med på en film om krig, ville jeg det skulle svare til det som skjer med mennesker i krig og flukt i dag. Og jeg synes det er viktig å fortelle historien om mennesker, slik denne filmen gjør.

– Ved å skulle gå inn i rollen som Olav er det utfordrende å ikke la seg lamme av ærefrykten, forteller skuespiller Anders Baasmo Christiansen. – Det er lett å tenke at nå skal man være ekstra flink og nå skal man være ekstra forberedt, og da kan man nesten spenne litt bein på seg sjøl ved å få litt for mye respekt for karakteren man skal gjøre. Heldigvis er jeg såpass rutinert at jeg vet at det er en felle man kan gå i, og da må man klamre seg til det faglige og tenke at «dette er jo ikke noe portrett av Olav», det er en bi-karakter som faglig sett har en påvirkning mot hovedkarakteren Kong Haakon og hans prosess. Så da ble det for meg å finne ut av hvordan Olav har det disse dagene og hvorfor har han det sånn. For meg ble den militære biten den viktigste. Olav var jo en engasjert militær, en general i blodet og han følte det ugreit og vanskelig å se at nasjonen ikke var militært forberedt, og vanskelig å ikke kunne gå ut og kjempe ved siden av sine soldater som kronprinsrollen ikke tillot. Det var denne indre konflikten og frustrasjonen i hans rolle skuespilleren tok tak i og tror med det at han unngikk å gå i fella. – Utover det er det bare min tolkning av det hele. Først og fremst må det være organisk og troverdig, så får det andre komme deretter.

Og forberedt var han. Med barberte vikar og farget hår, nærmet innspillingsstart seg. Han hadde trent, lest bøkene til kongehusforfatter Bomann Larsen og historieforfatter Alf R. Jacobsen, gjort research i ukesvis og følte seg klar. Men så dro han til Ski-VM i Falun og så Petter Northug vinne femmila. – Det var jo så dårlig vær, så da Petter Northug til slutt kjempa seg i mål var vi jo iskalde. Anders skriker og jubler for seieren, og da skjer det. Han mister stemmen. – Så da møtte jeg opp første innspillingsdag, helt preppa som Olav, men uten en lyd i stemmen. Det var både uproft og flaut. Når man spiller en historisk karakter som på mange måter står som et ikon, vil det alltid være mange meninger om hvordan han var og hva som er riktig. – Olav er en konge vi vokste opp med og som alle har et veldig sterkt forhold til. Ingen husker så godt hvordan Haakon eller Kronprinsesse Märtha snakket, men alle husker Olav. Kanskje husker mange spesielt godt parodien. Jeg måtte jo derfor komme publikums forventninger noe i møte med at han var litt lys i målet, men samtidig må man passe seg for ikke å lage en parodi. Det ble derfor den militære

Olav, utålmodig for å sette foten ned, som ble knaggen for Baasmo Christiansen i tolkningen av rollen av han som etter hvert ble selve folkekongen og kåret til århundrets nordmann.

Tidligere forsvarssjef Sverre Diesen var en av de som hjalp Anders Baasmo Christiansen i researchfasen. – Av ham fikk jeg noen anekdoter som ga meg noen artige innblikk i hvordan Olav var som militær. Og med alle de små puslespillbitene jeg etter hvert dannet meg kunne jeg legge et kart over hvem denne fyren er. Gjennom det igjen finner jeg hvilke deler av meg selv jeg skal bruke.

BRUKER SEG SELV FOR Å TOLKE ROLLEN

Den rutinerte skuespilleren måtte gå i seg selv for å hente ut den utålmodige kronprinsen disse tre dramatiske dagene i april 1940.

Kjenner du deg igjen i det utålmodige i Olav?

– Både og. Som skuespiller så er det på en måte om og gjøre å komme dit at man kjenner seg igjen i karakteren. For da har man brukt sider av seg selv som passer. Målet er jo å komme dit at man tenker «dette er jo typisk meg, jo!». Så så man kanskje det også om forrige karakter, som var totalt motsatt av den karakteren man gjør nå. Så det handler om å finne en vei til å forstå den utålmodigheten her, og hvorfor akkurat i de dagene. Da var, som nevnt, den militære biten en nøkkel for meg. Og da forstår jeg ham. Da er det jo min utålmodighet jeg kan oversette. Så akkurat den biten av meg sjøl kan jeg kjenne meg igjen i. Det er flott å kunne gjøre en folkekjær karakter, men det er også en viss ærefrykt forbundet med det. Det er mange som har en veldig sterk oppfatning av hvem han var.

Anders Baasmo Christiansen er utdannet ved Statens Teaterhøgskole og har vunnet både Heddaprisen, Amandaprisen og Gullruten. Vi har altså med en anerkjent og høyst profesjonell skuespiller å gjøre. Og der man skulle tro det var enklere å hente frem sider fra seg selv og spille en folkekjær og sympatisk karakter som Olav, er ikke det nødvendigvis tilfelle. – Det er kanskje vanskeligere å forsvare en karakter som man synes er en drittsekk, men også da må man gå inn i seg selv. Skal du eksempelvis spille en barnemorder og gjøre den rollen troverdig, så må du et eller annet sted inni deg sjøl finne ut hva det var som skjedde med det mennesket.

For å gjøre det interessant må du lage mennesket, ikke monsteret. Derfor må man forsøke å finne et lite frø av «hvis sånn hadde skjedd med meg, kanskje jeg også kunne blitt sånn eller slik». Men det er nok en lenger vei å gå det å spille en slik figur. Heldigvis.

ROSER STATISTENE

Innspillingen av Kongens nei fant i stor grad sted der de historiske hendelsene faktisk skjedde. Som statister stilte «hele bygda» opp. Baasmo Christiansen er overveldet over innsatsen, spesielt i scenen med bombingene av Nybergsund. – Det som slår meg først når jeg tenker på det, er møtet med statistene i Elverum, Trysil og Nybergsund. Det var helt enormt givende å jobbe med, forteller han. – De ga så gass og spilte panikken fullt ut. Det gjorde det lett for oss å også gjøre det samme. Det var nesten så jeg fikk litt følelsen av å ta en tidsmaskin tilbake for å føle på hvordan det virkelig var, mye takket være statistens innsats. Jeg har sett bildene derfra og jeg synes det er ganske stilig.

VERDENSPREMIERE MED ALDERSGRENSE 90 ÅR

Da vi møtte Anders Baasmo Christiansen hadde nettopp filmen blitt vist for pressen for første gang. Selv hadde han ikke sett resultatet, men gledet seg til verdenspremieren på Hamar der filmen ble vist for veteraner som opplevde krigen. – Det er mange folk blant oss fortsatt som var til stede og som opplevde den ekstreme situasjonen man ble satt i under krigen. Det er viktig å minne folk på at det faktisk ikke er så lenge siden. Det har blitt trukket paralleller fra Norges historie under 2. verdenskrig til flyktningstrømmen vi opplever i verden i dag. Baasmo Christiansen sier det er viktig å tenke på de som opplever krig på kroppen og flykter. – Det er ikke lenger siden blant annet vårt eget kongehus og regjering var på flukt med tyskerne i hælene enn at det faktisk lever folk den dag i dag som har opplevd dette. En av de som fortsatt lever og som er portrettert i Kongens nei er den da 17 år gamle Fredrik Seeberg. Han bor i dag i Drammen og var med på deler av innspillingen på Midtskogen. Seeberg spilles av Arthur Hakalahti fra Sandhornøy i Nordland, en nykommer vi garantert kommer til å få se mer av.

*«Alt jeg husker
om Olav måtte jeg
jo kaste ut. Kongen
og bestefaren Olav, og
bare beholde respekten
jeg har for ham.»*

BAASMO CHRISTIANSEN

VILLE STUDERE HISTORIE

Mange som har sett og som skal se Kongens nei er nok historieinteresserte, og kanskje bidrar filmen også til at flere får øynene opp for historien om norsk motstandskamp under 2. verdenskrig.

Hvor historieinteressert er du selv?

– Veldig!

Baasmo Christiansen forteller at han hadde tenkt til å studere historie da han kom inn på Teaterhøgskolen i sin tid.

– Hver gang man får en mulighet til å spille en historisk karakter og gjøre et dypdykk i historisk materiale, ser jeg på det som en bonus og noe som er ekstra triggende, sier han. – *History is the road map for the future*, og de som ikke kan sin historie er dårligere skodd for å forstå samtiden og møte fremtiden. Han tror og håper derfor at en film som Kongens nei kan vekke interessen og yngre generasjoner og skoleungdom. – Mange av journalistene som har sett filmen i dag har uttalt at man kunne ikke fortalt historien bedre i undervisningsøyemed enn slik det har blitt gjort her, så langt det lar seg gjøre i det som er en dramatisk film og ikke en dokumentarfilm.

DISKUSJONEN RUNDT DET HISTORISKE

Kronprins Olav er ikke den første historiske karakteren Anders Baasmo Christiansen spiller. I 2012 hadde han rollen som Herman Watzinger i filmen Kon-Tiki, en tolkning som i ettertid ble kritisert av Watzingers etterkommere. Som Kronprins Olav er tolkningen sannsynligvis nærmere virkeligheten. – Dette er langt innenfor det vi hvert fall kan si at var sannsynlig det som skjedde, mener han. – Mange historikere er jo også uenige seg i mellom, så det vil alltid være noen som er uenige i noe. – Jeg føler denne filmen kanskje har vært enda nærmere sannhetsgehalten enn andre filmer. Jeg har ikke vært borti et prosjekt med mer research på kilder enn på Kongens nei. Men i tillegg til å være etterrettelig, skal jo også en god film gripe og berøre, og da er det noen dramaturgiske prinsipper som tilhører fiksjonsfilm, påpeker han. Når historien om 2. verdenskrig skal

levendegjøres for fremtiden, synes Baasmo Christiansen at det er viktig at det gjøres så riktig som mulig. – Jeg var midt oppe i det med Kon-Tiki-filmen der det var tatt et par grep med karakteren min som nok var skrudd til ganske kraftig, mens prosjektet kanskje likevel ble beskrevet som historisk korrekt. Det er en diskusjon skuespilleren mener kunne blitt mer fruktbar enn det den ble. – *Hvor går grensene og hva er lov av gråsoner i en slik fiksjonsfilm?*

Han viser til Quentin Tarantino som i sin film med handling fra 2. verdenskrig skyter Hitler i en kino i Paris. – Alt er lov i fiksjon. Kongens nei er helt på andre enden av skalaen en Tarantinos «Inglorious Basterds» fra 2009. – Filmen vår gir uttrykk for at det var sann, og den prøver å etterstrebe at det var sann det var. Så godt det lar seg gjøre. Da er det jo ekstra kult hvis man er med på å lage en god historietime. Regissør Erik Poppe har også ved flere anledninger tatt til ordet for at dersom historien er god nok som den er, uten å tillegge ekstra dramatiske hendelser, er det en historie som er god nok til å fortelles på film.

«Det er jo ekstra kult hvis man er med på å lage en god historietime.»

BAASMO CHRISTIANSEN

VIL SPILLE VIDKUN QUISLING

Baasmo Christiansen har et vidt spenn av karakterer på merittlista. Han har blant annet tolket hele syv roller i Ibsens Peer Gynt på teaterscenen, og foran kamera har han vært alt fra både hverdagsrasist, sexgal drittsekk, ektemann og pappa til den forsiktede og usikre Stig Inge i gjennombruddsfilmene «Buddy». Rollene som Kronprins Olav i Kongens nei er hans andre historiske rollefigurer, og han er tydelig på hvem han har mest lyst til å portrettere nå: Vidkun Quisling. En litt annen

karakter fra historien om Norge under 2. verdenskrig.

LESTE TOR BOMANN-LARSEN OG ALF R. JACOBSEN

Som historieinteressert satte Baasmo Christiansen seg ned for å lese da han fikk rollen som Kronprins Olav i Kongens nei. Han ville vite mer om hvordan det virkelig var i Norge og i Europa på 1930-tallet. – Alt jeg husker om Olav måtte jeg jo kaste ut. Kongen og bestefaren Olav, og bare beholde respekten jeg har for ham. Og så må jeg spille en fyr som jo ikke veit hva som skjer i morra. Derfor leste jeg mye for å kunne få et innblikk i hvordan han så på verden der og da og hvordan ting utviklet seg i de tyve årene før krigen.

Anders Baasmo Christiansen er født i 1976 og har vokst opp med Kong Olav mer som en slags bestefarfigur enn en ung og utålmodig kronprins. I filmen er det Kong Haakon som fremstår som bestefarstypen. Skuespillerne som spilte kongebarna Ragnhild, Astrid og Harald kalte til og med Jesper Christiansen (som spiller Kong Haakon, journ. anm.) bestefar både på og utenfor settet. Da 2. verdenskrig brøt ut i 1940 var Olav nesten 37 år og langt fra den kongen unge voksne husker ham som i dag. – Man kan jo ikke spille Olav som 90 år i 1940. Det ville vært en dårlig film, ler han. Selv håper han at dagens kongefamilie vil like filmen og tolkningen hans. – Det er jo alltid slik at folk som var der sjøl, og kanskje nær familie, ikke alltid vil kjenne det igjen så godt. Men jeg håper at grunntonen og grunnviljen stemmer og at Kongehuset synes det er en god film som viser respekt og er etterrettelig.

VELGER MONARKIET FREMFOR TRUMP OG RIMI-HAGEN

– Jeg synes det norske kongehuset er gode rollemodeller. Spesielt i forbindelse med 22. juli synes jeg det går frem at kongen har en vesentlig verdi, en som samler oss og trøster oss. Prinsipielt mener han at det kanskje kan være problematisk at det er ett barn her i landet som blir født inn i en rolle. – Det er jo en form som kan diskuteres, samtidig så synes jeg at vi er heldige så lenge vi har en bra konge og et godt kongehus.

MYNT & HISTORIE:

Med en sterk emosjonell åpning og originale filmklipp beveger filmen fra første stund. Anders Baasmo Christiansen og Jesper Christensen gir oss mesterlig et intimt møte med konge og kronprins, far og sønn, i de dramatiske apriklagene da konge og regjering måtte flykte.

ØSTLENDINGEN: DRIVENDE PROFESJONELL «KONGENS NEI»**VG: – STORT «JA!» TIL «KONGENS NEI!»**

«Kongens nei» er en formidabel og meget, meget severdig film, som garantert på ny – og for nye generasjoner – blåser liv i vår egen, nyere historie.

NRK FILMPOLITIET:

En god historieleksjon som ikke føles som en Begivenhetene som skildres i Kongens nei er kjente. Utfallet er klart. Men det er likevel spennende å se dette skildret. Historien beholder nemlig nerven gjennom hele filmen.

AFTENPOSTEN:

«Kongens nei» er historien om en sårbar konge. Haakon framstår som en kontrast til alle de kalde og distanserte kongefedrene vi har sett på film, mens avdøde Dronning Maud får sitt pass påskrevet av kronprinsen. Baasmo Christiansen ligner ikke bare på Olav, men har også den litt hese, lyse stemmen og den unge impulsiviteten.

HAMAR ARBEIDERBLAD:

– Samler folket – igjen. En ny norsk historisk storfilm, hvor det er brukt store ressurser for å gi folket en ny anledning til og samles. Og der, i kinosalen, kommer helt sikkert folket til samle seg; om konge, kronprins og fedreland.

SIDE2.NO:

– Kongens nei: Storslått drama som vil fenge stort.

«Det er flott å kunne gjøre en folkekjær karakter som Olav, men det er også en viss ærefrykt forbundet med det.»

BAASMO CHRISTIANSEN

Han peker på den roste talen Kong Harald holdt tidligere i høst. – Det er ikke et dårlig forbilde å ha på mange måter i en tid der spørreundersøkelser viser at unge folk i dag ikke lenger vil bli filosofer, kunstnere, eller en gang rockestjerner og fotballproff, men at det viktigste er å bli rik. På vestkanten er det et begrep som heter å «vaske en champagne» der man bestiller den dyreste champagnen og ber kelneren helle den ut i vasken. Jeg vet ikke hvor utbredt det er, men det er i alle fall et eget begrep. Jeg synes det er så motbydelig som det bare går an! Det er lenge siden vi har kjent krig på kroppen her hjemme, så i et kanskje litt for oljedekadent og velfødd samfunn er det kanskje et litt for langt språk til andre folk i verden som opplever en krigssituasjon sånn som kongen og kongefamilien gjorde i 1940. Hvem skulle eventuelt blitt president i et sånt samfunn? Kanskje vi ville fått Donald Trump-tilstander her hjemme? I valget mellom folk som Rimi-Hagen og Jon Fredriksen, velger jeg monarkiet. Jeg synes de gjør en god jobb.

MOTSTANDEN SOM FORMET OSS SOM NASJON

2. verdenskrig har mange ganger blitt beskrevet som krigen vi aldri blir ferdig med. – Ikke for oss historieinteresserte i alle fall, bekrefter Anders Baasmo

Christiansen. – Det at vi faktisk var et land som gjorde motstand, har definitivt formet oss som nasjon. Og der ligger nok mye av interessen for krigshistorie. I rollene som Kong Haakon og Kronprinsesse Märtha finner vi danske Jesper Christensen og svenske Tuva Novotny. Det var ikke tvil om hvem av de tre skuespillerne som var mest stolt av kongehuset sitt.

– Danmark ble jo glatt kjørt over og Sverige har sin helt egen historie. Kong Haakon var sammen med Churchill etter krigen et av de fremste symbolene for motstand, avslutter Anders Baasmo Christiansen, aktuell som Kronprins Olav i høstens norske storfilm Kongens nei. Forventningene var store til lanseringen av høstens norske storfilm Kongens nei. Da pressen fikk se resultatet tidligere i høst, høstes snufs i salen og terningene landet på 5 og 6 blant filmanmeldere fra flere medier. Foran premieren 23. september var interessen svært stor, og førpremieren i Hamar hadde hele 5.000 personer på venteliste. Filmen ble allerede før premieren plukket ut til å være Norges Oscar-kandidat.

«Kongens Nei» er høstens norske storfilm

Filmen basert på Alf R. Jacobsens bok «Kongens Nei» hadde premiere 23. september i år. De norske produsentene kjøpte filmrettighetene allerede i 2011. Samlerhuset er stolt samarbeidspartner i filmen som handler om de tre mest dramatiske døgn i Norges historie, kongefamiliens flukt fra den tyske krigsmakten og Kong Haakons vanskelige valg etter Tysklands invasjon av Norge og senkningen av Blücher ved Oscarsborg natt til 9. april 1940.

Kongens Nei er den første filmen som forteller om hvordan kong Haakon stod opp mot den tyske overmakten de skjebnesvangre dagene i april 1940.

Detaljer
belagt med
**24
KARAT**
rent gull

Storslått
1 KILO
preget i 99,9 %
rent sølv

1 KILO

massiv sølvmedalje hedrer «Kongens Nei»

Sikre deg den storslåtte 1 kiloen i 99,9% sølv med detaljer belagt med 24 karat gull

Opplaget er begrenset til 200 individuelt nummererte eksemplarer. Hver medalje leveres med et sertifikat som garanterer for ekthet og kvalitet. De første 100 sertifikatene er i tillegg signert av hovedrolleinnhaver, Jesper Christensen, som spiller Kong haakon VII i den norske spillefilmen "Kongens Nei".

- 1 kilo minnemedalje i 99,9% rent sølv og beste proof-kvalitet
- Detaljer belagt med 24 karat rent gull
- Hele 10 cm i diameter
- Utgitt av Det Norske Myntverket
- Opplag begrenset til kun 200 nummererte utgaver
- Hver medaljen leveres med et ekthetssertifikat, der de 100 første sertifikatene er signert av hovedrolleinnhaver i spillefilmen "Kongens Nei", Jesper Christensen

Den storslåtte minnemedaljen i 1 kilo sølv leveres i en beskyttende kapsel og i et flott treskrin.

Du kan sikre deg din storslåtte minnemedalje "Kongens Nei" i 1 kilo sølv til kun **3.798 kroner** ved mottak, eller fulgt av ytterlige fire rentefrie rater til på samme beløp (totalt 18.990 kroner). Gjelder kun ved bestilling på 0 25 50.

Bestill raskest på www.samlerhuset.no/kilo eller ring **0 25 50**
Bestillingsnummer: **47016673**

«Dette har vært et riktig
Beatles-øyeblikk.»

JESPER CHRISTENSEN OM
MOTTAKELSENTIL KONGENS NEI

FULLSATT
KINOSAL: Som
samarbeidspartner
til filmen inviterte
Samlerhuset til lukket
førpremiere på Vika
kino i Oslo

Eksklusiv premiere på

KONGENS NEI

Samlerhuset er stolt samarbeidspartner til filmen Kongens nei og inviterte til en eksklusiv, lukket førpremiere med rød løper og bobler i glasset. Et knippe heldige samlere og andre venner av Samlerhuset fikk også høre skuespillerne Jesper Christensen og Arthur Hakalahti Eilertsens betraktninger om den overveldende mottakelsen filmen har fått.

Anne-Karin Sønsteby og Kai Erik Grefstad. Anne-Karin var gift ved krigsveteran Gunnar «Kjakan» Sønsteby og var spent på å se tolkningen av Kong Haakon VII - en mann hun beskriver som mektig, men hjertelig.

De fremmøtte fikk treffe og høre skuespillerne Arthur Hakalahti Eilertsen og Jesper Christensen fortelle om deres roller som menig Fredrik Seeberg og Kong Haakon VII.

Minnemedaljene Kongens nei er utgitt i forbindelse med lanseringen av filmen og er allerede yndede samleobjekter. 1-kiloen i rent sølv er utgitt i et begrenset opplag på kun 500 eksemplarer og kunne skues på førpremierevisningen.

«Vi ble møtt med trompetspill og mannskor.»

ARTHUR HAKALAHTI EILERTSEN

Arthur Hakalahti Eilertsen gikk fra statist i scenene ved Oscarsborg til den sentrale rollen som menig Fredrik Seeberg og var overveldet over hvordan filmen har blitt mottatt.

Norges fremste ekspert på 2. verdenskrig: – En kjempegod film!

Arnfinn Moland er førsteamanuensis i historie og tidligere leder for Norges Hjemmefrontmuseum. Nå arbeider han som fagdirektør for historie i E-tjenesten. Moland så Kongens nei for andre gang på Samlerhusets lukkede premierevisning den 23. september.

– Det er en veldig god film. Drivende og dramatisk, kan han fortelle etter endt forestilling. Historikeren er ekspert på 2. verdenskrig og synes

filmskaperne har holdt seg så godt som en kan forvente til virkeligheten. – Det viktigste i filmen er korrekt, sier han. – Selv om jeg kunne ha ønsket meg et litt tydeligere signal om at det var regjeringen som tok den endelige avgjørelsen. Her er det jo kongen som er i sentrum, men de fleste oppfatter nok at regjeringen sa nei først – også før Quisling kom på banen, tror han.

Moland er imponert over skuespillerprestasjonene. – Jesper Christensen

er sensasjonell! Baasmo Christiansen likeså, og ikke minst tolkningen av det tyske sendebudet Curt Braüer. Men selv om han kanskje ville valgt en litt tydeligere vinkling på det endelige nei fra regjeringen til Braüer og okkupasjonsmakten, mener han at det ikke er en stor sak. – Det er en kjempegod film, som kommer til å bli sett av en million, spår han.

Debatten om vektleggingen av historien om 2. verdenskrig er stadig aktuell og har fått en ny oppsving i

kjølevannet av Kongens nei. Mange mener blant annet at Nord-Norge ofte blir glemt når Norges motstandskamp skal fortelles. I følge Arnfinn Moland mener vi tåler flere nye filmer om 2. verdenskrig. – Det er faktisk bare 3 % av filmene som er laget etter krigen som er krigsfilmer, kan han fortelle. – Det er et faktum at det aldri tidligere har blitt laget en film om de dramatiske dagene rundt 9. april, det som skjedde på Oscarsborg og kongens viktige rolle, mener han. – Det var på tide.

Samlerhusets Ole Bjørn Fausa ønsker velkommen og forteller om samarbeidet med filmen og Samlerhusets rolle som historieformidler.

«Samlerhuset og Myntverkets misjon er å fortelle historier.»

OLE BJØRN FAUSA, MYNT- OG HISTORIEENTUSIAST OG STYRELEDER I SAMLERHUSET OG DET NORSKE MYNTVERKET

MYNTER I NØDMETALL

Med krig kommer knapphet på en rekke varer, også metall. Under 2. verdenskrig bestemte okkupasjonsmakten at norske mynter skulle preges i nødmetall, jern og sink, ettersom vanlige myntmetaller var viktige for våpenindustrien.

Samlerhuset tilbyr myntsett med norske okkupasjonsmynter i jern. Settet som inneholder 1- og 2-øre i jern med det sjeldne årstallet 1945 kan bli ditt for kun 3.995 kroner. Bestillingsnummer: 47016768

QUISLING- MERKENE

Disse frimerkene med portrettet av Vidkun Quisling ble utgitt 1. februar 1941 i anledning utnevelsen av Quisling til «ministerpresident». 15. mai 1945 ble merkene trukket tilbake fra salg og forbudt som frankeringsmiddel.

NK 300

NK 301

NK 306

LONDON-FRIMERKENE - Norges mest kjente frimerkeserie gjennom tidene

Mens det her hjemme ble utgitt mengder med nazi-frimerker, bestemte den norske eksilregjeringen i London seg for å utgi egne frimerker. Slik ble det som kanskje er Norges mest kjente frimerkeserie gjennom tidene til. Londonutgavene ble blant annet brukt på frie norske skip, men noen ble også smuglet til Norge der de ble solgt til inntekt for motstandskampen.

NK335 hedrer den norske Hjemmefronten med motiv basert på fotografiet som ble tatt på Ringeriksvei i Nes der «Vi vil vinne» ble malt i store bokstaver av motstandsmannen Frans Aubert, som senere ble skutt på Akershus.

Samlerhuset tilbyr London-frimerkene. Gå inn på www.samlerhuset.no eller kontakt kundeservice på telefon 0 25 50, for mer informasjon om gode frimerketilbud.

50 tonn gull ble smuglet ut av landet da den norske gullbeholdningen ble brakt i sikkerhet.

I 1952 ble rasjoneringen på sukker og kaffe opphevet, noe som gjorde at prisene raskt steg.

120 MILLIARDER

tyske riksmark ble i følge historiker Hans-Peter Ullmann fra universitetet i Köln stjålet av tyske embetsmenn fra jøder i årene 1933 til 1945. Penger som ble benyttet til å finansiere minst 30 prosent av det tyske militærets utgifter under 2. verdenskrig.

LONDONSEDLENE SKULLE BRUKES TIL Å GJENEROBRE LANDET

Mange vet kanskje ikke at siden Norges Banks Seddeltrykkeri i Oslo ble nedlagt i juni 2007, har norske sedler blitt trykket i Frankrike og England. Enda færre er kanskje klar over at det ikke er første gang det har blitt trykket norske sedler i England. Eksilregjeringen som ble etablert i London etter krigsutbruddet i 1940 begynte allerede tidlig å

forberede nye sedler til bruk under gjenerobringen av landet. Den første seddelutgaven kom ut i 1942 og var ment til bruk som såkalte ombyttings-sedler etter frigjøringen. I 1944 kom sedlene som skulle brukes hvis krigens gang hadde fremtvunget en etappevis militær gjenerobring av Norge med norske og allierte styrker. Den

norske London-regjeringen mente at en slik seddelutgave måtte forberedes for å tas i bruk umiddelbart skulle noe slikt skje. Felles for alle valørene av begge seddelrekkene er det kronede H7-symbolet, selve konge-

symbolet som fortalte at Kong Haakon VII sto som garantist for Londonregjeringen og dens utstedelse av egne sedler.

Samlerhuset tilbyr Londonsedler. Kontakt kundeservice på telefon 02550, for informasjon om hvilke sedler vi har inne akkurat nå!

DA HITLER PRØVDE Å GJØRE V'EN SIN

Det var mange måter å protestere på okkupasjonsmakten under krigen, og kreativiteten hos det norske folk var stor. Da Hitler prøvde å ta over Churchills «V» for Victory på norske og andre lands frimerker og gjøre det til «Viktoria-Deutschland Siegt and allen Fonten», feilet han raskt. På det som i utgangspunktet var helt vanlige frimerker, lot tys-

kerne det stemple en V over motivet. Da protesterte den jevne nordmann ved å sette V-frimerkene opp-ned på konvolutten. Etter bare tre måneder ble alle V-merkene tatt ut av salg og destruert. Noen ble imidlertid gjemt bort i store striesekker på loftet på slotet, der de ble funnet av en gruppe Milorg-menn etter krigen. I dag er

V-merkene yndede samleobjekter som minner oss om et okkupert Norge og Hitlers mislykkede forsøk på å overta «V» for Victory.

Ønsker du 7 ekte V-frimerker GRATIS? Gå inn på www.frimerker.no og registrer deg som samler. Mer informasjon får du også på 0 25 50.

På myntjakt i London

British Museum er hjem til mange av kulturhistoriens mest verdifulle gjenstander. Det gjelder også mynter. Museet ble opprettet i 1753, og den numismatiske samlingen inneholder mer enn 650.000 gjenstander. Mange av dem er stilt ut i samlingene gjennom hele museet. Her er det spennende jaktmarker for numismatisk interesserte turister. Inngangen er gratis.

CITI MONEY GALLERY Den permanente numismatiske utstillingen ble gjenåpnet i 2012. I dette galleriet finner man mer enn 1000 mynter, sedler, medaljer og andre gjenstander. Alle perioder fra antikken til det helt moderne er dekket, og man ser både ganske vanlige mynter og litt mer spesielle betalingsmidler som disse tradisjonelle pengene. En steinpenge fra stillehavsøya Yap skiller seg ut.

HAND ON! Gjennom hele museet er det muligheter til å holde historiske gjenstander i hånda. Her er det en gruppe turister som får muligheten til å holde antikke gullmynter og andre betalingsmidler, samtidig som de får muntlig informasjon om gjenstandene; og har muligheten til å stille spørsmål. British Museum har mange dyktige formidlere, og det er vel verdt å melde seg på omvisningene.

BRIXTON POUNDS Museets samlinger er alltid up-to-date. Dette er en 5-brixtonpound-seddel utgitt for bruk i bydelen Brixton i London. I bydelen er det mulig å veksle til seg slike sedler i bytte mot regulære britiske pund. De første sedlene ble utgitt i 2009, og kan bare brukes i lokale forretninger. Det er et forsøk på å holde penger i lokalmiljøet, framfor å legge dem igjen hos større nasjonale eller internasjonale bedrifter. Overskuddet av virksomheten blir brukt til lokale tiltak. Den anerkjente kunstneren Jeremy Deller designet denne seddelen.

Kjetil Kvist

SAMLER OG NUMISMATIKER
PÅ BESØK PÅ BRITISH MUSEUM I LONDON

TELLEBRETET I de omfattende samlingene er det også plass til spesielle gjenstander, som dette brettet til å telle indiske mynter i Travancore. Disse myntene var meget små, og det var nok lettere å telle dem om de ble enkelt kunne legges i hver sin åpning på slike brett.

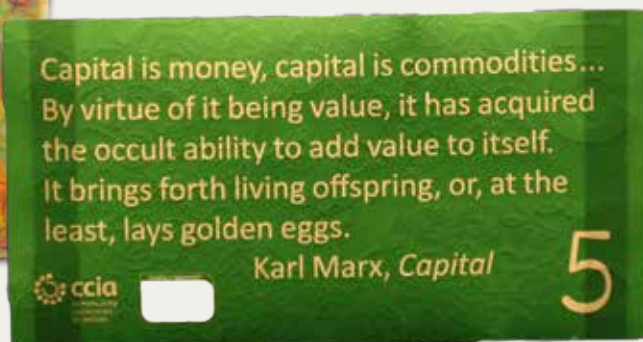
CORBRIDGE HOARD – 160 romerske aureus-mynter ble funnet i denne lille beholderen. Det var på den tiden en anstendig formue. Eieren hadde forsøkt å skjule hvor verdifull beholderen var ved å legge to bronsemynter på toppen. Skatten ble lagt ned 160 e.Kr. under gulvet i et romersk hus. Den ble først funnet i 1911. British Museum har flere slike skatter på utstilling, og det er fascinerende å lese om dem og se gjenstandene presentert.

BRUTUS' EID MAR-AUREUS Verdenshistoriens kanskje mest betydningsfulle mynt ble preget av Brutus for å feire det vellykkede attentatet mot Julius Caesar 15. mars i 44 f.Kr. På denne mynten fremstilte han det som en seier for romersk frihet. Denne aureusen er selvsagt svært sjelden, og selv om den ble gjenomhullet en gang i tiden, så er den svært verdifull. Mynten er lånt til museet, og inngår i utstillingen om romersk historie.

MEDALJER Ut over de mange utstillingene og spesialsamlingene er det plassert mynter og medaljer. Det er lett å gå fra rom til rom, og oppleve århundre for århundre, og se numismatiske objekter i sammenheng med andre gjenstander. Denne medaljen er et av mesterverkene til Guillaume Dupré (1579-1640) og bærer portrettet til den franske kongen Henrik IV og en av hans mange ledsagere, Marie d'Medici. Medaljen er støpt i 1604, og ikke preget. Størrelsen er 18,3 cm!

- Mynter er det

Interesseorganisasjonen «Ja til kontanter» kjemper kontantenes sak

Da Finans Norge og Finansforbundet lanserte målet om et kontantfritt Norge innen 2020 vekket det noe i Hans Christian Færden. Sammen med blant andre Stortingsrepresentant Jørund Rytman har han formalisert arbeidet i gruppa «Ja til kontanter» og håper å sette kampen for kontantene på dagsorden. Med på kjøpet har Færden fått en ny interesse for mynt og myntsamling.

Det er snart to år siden Hans Christian Færden opprettet gruppen «Ja til kontanter» på Facebook. I skrivende stund er medlemstallet oppe i 21.497, mer enn en tredobling bare i løpet av sommeren 2016. Stadig flere får øynene opp for kampen mot et kontantløst samfunn. Vi møter Færden hjemme i Sandvika der det hele startet.

– Norge er sårbart. Vi bør ha kontanter også av beredskapshensyn. Når noe skjer vil folk ha pengene sine.

– Det er mange praktiske problemer med det å skulle fjerne kontanter, innleder han slik han har gjort mange ganger i det siste. Saken har fått stor medieomtale. – Foruten det rent prinsipielle, står argumentet om personvernet sterkt. Færden forteller dessuten at mange forbrukere er redde og føler seg lurt. De blir rett og slett forbanna. For som han påpeker: Hva vil skje dersom alt digitalt slås ut, i for eksempel digital krigføring? Nettopp personvernet er viktig for Stortingsrepresentant Jørund Rytman. Han ble med i gruppa to måneder etter starten høsten 2014. – Utro tjenere finnes overalt, også i bankvesenet. Han viser

blant annet til kjendiser og de kongelige som ofte ikke bruker kredittkort fordi det legger igjen spor.

– Plutselig har noen tipset ukebladpresen, og hele verden vet hvor kongefamilien eksempelvis er på ferie, fortsetter han. Rytman er stortingsrepresentant for Fremskrittspartiet, men presiserer at arbeidet er et tverrpolitisk samarbeid. Ved å formalisere Facebook-gruppa håper han å kunne tale kontantenes sak ved en høring i et eventuelt lovendringsforslag. For som han selv presiserer: Som en organisasjon står man sterkere. En Facebookgruppe får ikke komme med en høringsuttalelse. Nå arbeider de to med å gjøre dette til en landsomfattende bevegelse. Lokalavdelinger etableres og det avholdes stadig møter med aktører innen både næringsliv og organisasjonsliv. Nå er planen å stimulere til vesentlig mer bruk av minibanker, som man i sin tur håper vil igangsette behovet for flere mynter. Det vil i så fall også være godt nytt for Det Norske Myntverket på Kongsberg.

KONTANTER ER FOR MENNESKER, DATATALL FOR BANKER

– Kontanter, og spesielt mynter, er et pengesystem for mennesker. Digitale pengesystem er for banker, sier Færden. Han får mange tilbakemeldinger fra folk i gruppa. Folk som ikke har vært bevisste, men som

etter hvert får øynene opp og føler seg lurt. – Den beste måten å ta igjen på er å bruke kontanter, sier han. På Facebook kan vi lese flere medlemmer som sier de har begynt å ta ut penger i banken for å betale. Mange er også frustrerte og skriver historier om steder de har blitt nektet å betale kontant, eller steder der banksystemet er nede og kontanter har vært den eneste måten å få gjort opp for seg på. – Det skjer en bevisstgjøring når folk oppdager at ting ikke er som de trodde og konsekvenser man ikke har tenkt på.

For Hans Christian Færden vekket arbeidet for kontantene interessen for historie og myntsamling. – Jeg har blitt bevisst på historieformidlingen som ligger i mynter, forteller han. – Mynter er de reelle pengene, det eneste som har egenverdi. Alt annet er psykologisk, hevder han. I tillegg til historieverdien, peker han på læringen for barn.

– Hvordan skal barn lære seg verdien av penger uten kontanter?

Færden synes det er interessant måten man kan lese historien på gjennom mynter. Da organisasjonen ble offisielt etablert på Kongsberg i august i år, fikk han og de andre styremedlemmene se stedet der all norsk mynt preges. – Det er fascinerende hvordan hele Norges historie kan fortelles fra A til Å gjennom mynt. Ved å stud-

eneste håndfaste

Hans Christian Færden og Jørund Rytman i organisasjonen «Ja til kontanter». Foto: Erik Five Gunnerud

ere gamle mynter kan man få et reelt og håndfast inntrykk av historien. Selv om vi i dag har mange flere kilder å se tilbake på i fremtiden, mener Færden at mynter fortsatt er viktige historiske og kulturelle kilder. – Det digitale kan fotoshoppes, det kan ikke mynter.

JA TIL KONTANTER, NEI TIL SVART ARBEID

Et av argumentene for å fjerne kontantene fra dagens samfunn, er kampen mot svart arbeid. Færden mener kritikerne tar feil. – Kontanter utgjør bare 2,5 % av den totale pengemengden. De kriminelle har gått videre og finner andre måter å svindle systemene på. Svart arbeid er vi i mot. Jørund Rytman er enig. – Dersom man fjerner kontanter, vil det bare oppstå en vridning. Om man ønsker å benytte kontanter og ikke kan bruke kroner, kan man ta i bruk en annen valuta, sier han.

HÅPER PÅ FLERE MINNEMYNTER

Jørund Rytman håper å få satt kampen for kontantene på dagsorden og er opptatt av valgfrihet for den enkelte. – Man skal som både kjøper og selger kunne få benytte seg av den betalingsformen man vil, være seg bank, Vipps eller kontanter, sier han. – Det skal alltid kunne betales med kontanter, men siden jeg er opptatt av valgfrihet ser

jeg ikke noe grunn til at jeg kunne få lov til å betale med gull eller sølvmynter. Hvis det er enighet mellom kjøper og selger. Sånn sett mener jeg nok at sentralbankloven er meget bra, men litt for streng med tanke på at den egentlig ikke åpner opp for å kunne betale med gull. Rytman er ingen myntsamler selv, men mener det er viktig å bruke de anledningene man har til å gi ut minnemynt, som en av nasjonens måter å hedre en person eller hendelse på. – Vi ser jo at utgivelsene av minnemynter har vært lavere de siste tiårene. Jeg synes flere minnemynter bør utgis, slår han fast.

Organisasjonen er tverrpolitisk og favner alle type mennesker. Blant gruppens medlemmer finner man folk fra alle samfunnslag, kjønn og aldre. Også en del fremmedkulturelle er medlem i gruppa. – Mange fra andre land og kulturer er kanskje mer vant til å bruke penger fremfor kort, under Færden. – Det er hvert fall det inntrykket jeg får. – Kanskje har noen en historikk med å ikke stole på stat og bank? – Norge er sårbart. Vi bør ha kontanter også av beredskapshensyn. Når noe skjer vil folk ha pengene sine.

Er ikke denne tankegangen litt worst case-scenario?

– Jo, stemmer de begge i. – Men hva har historien lært oss?

Ja til kontanter er en interesseorganisasjon for å bevare kontanter i det norske pengesystemet. Organisasjonen ble startet av Hans Christian Færden på Facebook i 2014 og ble formalisert som en interesseorganisasjon med eget styre i august 2016.

HANS CHRISTIAN FÆRDEN

Styreleder
Redaktør, blogger, nettdebattant og tidligere kommunikasjonsrådgiver
Initiativtaker til organisasjonen

JØRUND RYTMAN

Styrets nestleder
Stortingsrepresentant for FrP, Tidligere medlem av Finanskomiteen og Næringskomiteen, Nå medlem av Utenriks- og forsvarskomiteen

JØRN WAD

Styremedlem
Tidligere leder av NJ Frilans og ti-årig medlem av styret i Norsk Journalistlag

DR. ARNO MONG DAASTØL

Styremedlem
Cand.Mag. (filosofi, sosiologi og antropologi),
Cand.Oecon., Dr. rer.pol.
Driver et lite konsultantselskap www.innotrans.net - fokusert på nasjonaløkonomi, finans, næringsutvikling og automatisert transport.
Opprettet instituttet ICE, Institute for Creditary Economics i 2001: www.credec.org

HANS JØRGEN LYSGLIMT JOHANSEN

Styremedlem
Siviløkonom, entreprenør og leder av Mises Instituttet i Norge.

Slik melder du deg inn:

www.jatilkontanter.no
www.facebook.com/

Hva:

Verdens nest største myntmesse
«World's Fair of Money»

Hvor:

Anaheim i California, USA, Numismatisk
verdensmesse på amerikansk jord

Mynt- og samlermesse på amerikansk jord

Verdens nest største myntmesse, «World's Fair of Money», arrangeres årlig av USAs numismatiske forening – American Numismatic Association (ANA); en frivillig organisasjon med 25.000 medlemmer, som i 125 år har fremmet studier og samling av mynter – via messer, kurs, museum, bibliotek og diverse publikasjoner. Årets messe ble avholdt tirsdag 9. til lørdag 13. august, i byen Anaheim i California – en by litt større enn Bergen, beliggende rett utenfor Los Angeles, og mest kjent for Disney-

land. Messen samler hele USAs myntbransje, og representanter for mange større myntverk og nasjonalbanker – samt diverse myntdistributører, mynthandlere, auksjonshus og numismatikere. Godt over 8.000 personer var innom årets messe – derav nær 3.400 numismatikere (ANA-medlemmer), omtrent 3.000 publikum/besøkende, cirka 1.500 mynthandlere og rundt 100 frivillige. Messen hadde noe for alle myntsamlere, voksne og barn; utstillinger relatert til mynter/sedler, og hundrevis av bord der handlere solgte

samleobjekter – alt fra moderne sirkulasjonsmynter til noen cent, til dyre romerske gullmynter verdt titusenvis av dollar. I tillegg til en store messehall i Anaheim Convention Center, der handelen foregikk, var det mange møter, kurs og auksjoner i tilstøtende lokaler. Om noen synes det hørt interessant ut, legg turen til USA sommeren 2017 – da avholdes messen i Denver, Colorado, 1.-5. august.

På verdens nest største myntmesse finner man alt fra moderne sirkulasjons- og minnemynter til antikke originalmynter – noe for enhver smak og lommebok.

Hayden fra Norco - California. 13 år gamle Hayden er på sin første myntmesse der han leter etter flere japanske yen til samlingen sin. – Japan er mitt drømmested, forteller han. – Det er det første stedet jeg vil reise til utenfor USA. Derfor samler jeg japanske yen, både mynter og sedler.

Brent fra Bellingham, Washington Brent har tatt turen fra staten Washington for å besøke World's Fair of Money i California. – Jeg samler mye forskjellig, forteller han. – Hovedsakelig amerikansk og meksikansk fra både eldre og nyere tid. Hvorfor amerikansk og meksikansk? Det er et godt spørsmål. Jeg har meksikansk opphav, og amerikansk mynt har jeg alltid vært interessert i. Brent har «alltid» samlet og øverst på ønskelista står nå en Standing Liberty fra 1960.

Alexander Basok har vært i myntbransjen i 40 år. Født og oppvokst i St. Petersburg i Russland, forlot han hjemlandet i 1976. På World's Fair of Money selger han hovedsakelig mynt fra utenfor USA. – Amerikansk mynt er på en måte litt kjedeligere enn annen mynt, mener han. – Til tross for at de er de beste myntene i verden. Uansett hvor stor samling du har av amerikansk mynt, finner du alltid noen som er interessert i å overta den. Amerikanske mynter er lett omsettelige. På spørsmål om han samler selv, er svaret både ja og nei. – Når jeg jobber med en bok for eksempel, samler jeg, kan han fortelle. – Da gjør jeg research for å hindre at tidligere feil fra andre bøker kopieres. Men noen favorittmynt har han ikke. – Å spørre om hvilken mynt som er den beste i verden blir som å spørre hvem som er verdens vakreste kvinne, hevder han.

Ron fra San Diego, California – Jeg samler for det meste amerikansk mynt. Hovedsakelig eldre originalmynter i både kobbernikkel, sølv og gull, forteller Ron fra San Diego i California. Ron har ingen spesiell mynt på handlelista, men har kommet for å se, lære og kjøpe. Han har bare vært her en halvtime, men har allerede rukket å kjøpe en mynt: en tiendels unse American Eagle i gull.

Samlerhusets innkjøper i dype faglige samtaler med tilbydere fra hele verden.

GRATIS!

JOHN F. KENNEDYS 100-ÅRSJUBILEUM Gratis halvdollar i 40% sølv!

GRATIS!
Kun frakt 49 kr

Utgivelsesår: 1965-70
Sølvinnhold: 40%
Kvalitet: Brilliant usirkulert

Vekt: 11,5 gram
Diameter: 30,6 mm
Utgiverland: USA

DETTE KAN DU NÅ SIKRE DEG GRATIS:

- En gratis ettertraktet amerikansk mynt i 40 sølv%
- Du betaler kun frakt 49 kroner
- Utfyllende sertifikat som garanterer myntens ekthet
- Kostnadsfri oppbevaringsmappe inkludert
- Innleder samlingen "Amerikansk Sølv-dollar"
- 30 dager full returrett og ingen bindingstid

John F. Kennedys 100-årsjubileum

I forbindelse med det kommende 100-årsjubileet for John F. Kennedys fødselsdag, gir vi nå bort **en av Amerikas mest populære minnemynter gratis**. Du betaler kun frakt 49 kroner. Mynten du kan sikre deg gratis er en halvdollar i 40% sølv, som ble utgitt i perioden 1965-1970 for å hedre John F. Kennedy.

Et av verdens mest populære samleområder

Sikrer du deg minnemynten som hedrer John F. Kennedy, innleder du samtidig samlingen "Amerikanske Sølv-dollar", som består av 13 ikoniske sølvmynter fra Amerikas stolte historie. Du mottar en ny mynt ca. en gang i måneden og samler kun så lenge du selv ønsker. Du samler trygt med 30 dager full returrett og uten bindingstid.

Bestill i dag for å sikre deg en av USAs mest populære mynter gratis – du betaler kun 49 kroner i frakt!

BESTILL NÅ

Ditt bestillingsnummer: 47016625

0 25 50

www.samlerhuset.no/gratis-mynt

SKOLELÆRINNEN SOM BLE HELE – AMERIKAS LADY LIBERTY

Da det ble kjent at det var den lokale skolelæreren Anna Williams som hadde sittet modell for frihetsgudinnen på den berømte Morgandollaren i sølv, fikk hun tusenvis av brev og besøk både hjemme og til arbeidsplassen. Selv var hun ikke så interessert i å snakke om modelloppdraget, som hun omtalte som en «incident of my youth». Hun fortsatte i jobben som lærer helt til hun ble pensjonist i 1924, tre år etter at den siste Morgandollaren ble preget.

★
13

var det opprinnelige antallet amerikanske stater, og derfor hadde også det første flagget 13 striper og 13 stjerner. Ettersom statene har økt, har også antall stjerner i flagget økt – men stripeene teller fremdeles 13. Den amerikanske ørnen som pryder USAs nasjonalsegl holder dessuten en bunt med 13 piler. Både stjernene og ørnen er vanlige symboler på amerikansk mynt.

Levetiden til en
1-dollarseddel er
ifølge den amerikanske
sentralbanken 4,8 år

4,8 år

Verdens dyreste mynt ER AMERIKANSK

For **10.016.875** dollar ble det som også er USAs aller første mynt, «Flowing Hair» fra 1794 verdens dyreste mynt da den ble solgt på auksjon i 2013. I norske penger tilsvarer det over 83 millioner kroner! Nettopp den verdensstjernen av en mynt har faktisk gjestet Norge, da Samlerhuset tok den med på en Europa-turne i mars 2016. Og til sammenligning er det verdt å nevne at ble den dyreste norske mynten, en firedobbel speciedaler fra 1861 solgt for 1,8 millioner svenske kroner pluss omkostning da den skiftet hånd på en auksjon i Stockholm.

Fredsdollaren – DEN AMERIKANSKE PEACE-DOLLAR

På Peace-dollaren er pilene i ørnens klør byttet ut med fredssymbolet olivengren.

Samlerhuset tilbyr førsteutgaven av den legendariske Peace-dollaren, som ble preget med høyt relieff. Du kan bestille den nå på www.samlerhuset.no/peace-dollar eller ved å ringe 0 25 50. Bestillingsnummer: 47016659

MYNTEN SOM VAR INSPIRERT AV EGYPTISK KUNST, MEN FIKK KRITIKK FOR Å SAMLE SKITT OG MØKK

Mens motivet på mynter som regel står opp og ut av mynten, finnes det også mynter med såkalt nedsunket relieff. Inspirert av egyptiske kunstverk med lignende relieffer, lot president Theodore Roosevelt det prege en 2,5 og en 5 dollar-mynt med motiv av et indianerhode, de såkalte «Indian Head» med nedsunket relieff. Presidenten var personlig engasjert i så å si alle sider ved amerikansk samfunnsliv, og var særdeles opptatt av å fornye nasjonens mynter. Den nyskapende teknikken fikk sterkt motstand. Kritikere

mente at de nye myntene kunne være farlige smittebærere ettersom skitt ville kunne samle seg i relieffet. De to gullmyntene ble utgitt tross protester, men teknikken har ikke blitt brukt verken før eller siden på amerikanske mynter.

En vanlig bruk av 2,5-dollaren Indian Head med nedsunket relieff var å gi den bort i julepresang. Mot slutten av året ble gullmynten preget og solgt fra forskjellige banker, for så å ende opp tilbake i hvelvene mot slutten av januar.

Samlerhuset tilbyr to og en halv dollar Indian Head med nedsunket relieff. Du bestiller den på www.samlerhuset.no/indianhead, eller ved å ringe kundeservice på telefon 0 25 50. Indian Head innleder en av våre mest eksklusive samlinger «In Gold We Trust». Bestillingsnummer: 47016623

FOR EN NEVE DOLLARS...

For den historieinteresserte myntsamlers er det alltid morsomt å sitte med en gammel original-mynt i hånda og reflektere over hvor den har vært, hvem som har eid den og hva den har blitt brukt til. De store, amerikanske sølvdollarene setter tankene i spinn om cowboys, salooner og bordeller i det ville vesten. Men hva fikk man egentlig for en neve dollars «back in the days»?

For én dollar kunne du kjøpe:

- 1800:** ca. 1,8 kilo kaffe
- 1810:** Litt over 11 liter whisky
- 1850:** 9 flasker portvin
- 1875:** Et par sko
- 1875:** En billett til operaforestillingen «Figaros bryllup» i San Francisco
- 1897:** 10 bokser hermetisk tomatsuppe fra Campbells

- 1900:** Fire tuber tannpasta
- 1941:** 4 kinobilletter
- 1955:** 4 burgere, 1 milkshake, 1 brus og 1 pommer frites fra McDonalds

For en neve dollars fikk du:

- 1800:** En ku kostet 10\$ og for et 12-bindsleksikon måtte du ut med det dobbelte
- 1825:** Prisen på en ku hadde gått opp til 12\$ og den amerikanske økonomien var på vei opp.
- 1850:** En rutinesjekk hos legen kostet deg 2\$ og prisen for et piano var 195\$. Skulle du bosette deg i Brooklyn, New York måtte du på 1850-tallet ut med 2.500\$.
- 1875:** En dress kostet 10\$. For bare 3,5\$ ekstra fikk du helt dusin Levi's-jeans.
- 1900:** Den amerikanske bilen Oldsmobile kostet 650\$ og for et hjem i Brooklyn måtte du nå betale mellom 7.000 og 12.000\$.

FØRSTE AFRO-AMERIKANER PÅ AMERIKANSK MYNT

Den første amerikanske mynten med portrett av en afro-amerikaner var halvdollaren Booker T. Washington Memorial Half Dollar. Washington Memorial Half Dollar utgitt i perioden 1946-1951. Washington var en dominerende figur i det afroamerikanske samfunnet i USA fra 1890 frem til sin død i 1915. Som siste generasjon svarte ledere født i slaveri var han talsmann for den svarte befolkningen i sørstatene. Minnemynten i sølv ble utgitt for å finansiere oppbyggingen av Booker T. Washingtons fødested. Fra 1951-1954 figurerte Booker T. Washington også på en annen amerikansk halvdollar i sølv, på et dobbeltportrett sammen med sin navnebror George Washington Carver, en annen pioner i afro-amerikansk historie.

- Halvdollaren med dobbeltportrett av Booker T. Washington og George Washington Carver inngår i samlingen «Amerikanske Sølvdollar». Du kan starte din samling i dag ved å sikre deg halvdollaren som hedrer John F. Kennedy gratis. Du betaler kun frakt 49 kroner. Bestill på www.samlerhuset.no/ gratis-mynt, eller ved å ringe 0 25 50. Bestillingsnummer: 47016625
-

14,7

millioner mynter
produseres daglig
på Det Statlige
Amerikanske Myntverket

Carson City

I 1859 fant man det som ble USAs største sølvfunn ved Comstock Lode. For å raskere kunne omgjøre sølvet til mynt, ble myntverket i Carson City etablert. Her utmyntet demed stort sett Morgandollars, men også andre mynter i både sølv og gull. Myntverket var operativt i 19 år og huser i dag Nevada State Museum.

Samlerhuset tilbyr førsteutgaven av Morgan Dollar preget ved myntverket i Carson City. Du bestiller den ved å ringe kundeservice på telefon 0 25 50. Bestillingsnummer: 47016624

FØRSTE MINNE-MYNT I GULL

USAs første moderne minnemynt i gull er femdollaren utgitt for å markere Frihetsstatuens 100-årsjubileum i 1986. Mynten er spekket med nasjonale symboler og ble svært populær da den ble utgitt. Den ble faktisk revet bort på svært kort tid – hele opplaget på 500.000 ble forhåndsbestilt og er nå utsolgt fra hos det amerikanske myntverket.

Samlerhuset tilbyr USAs første moderne minnemynt i gull.

Gulldollaren innleder samlingen «Amerikanske Gulldollar», hvor du kan sikre deg åtte høydepunkter fra amerikansk historie.

Du samler uten bindingstid og med 30 dager returrett. Bestill på www.samlerhuset.no/liberty, eller ved å ringe 0 25 50. Bestillingsnummer: 47016626

IN GOD WE TRUST

Første gang mottoet IN GOD WE TRUST ble brukt på amerikansk mynt var på en 2-cent fra 1864. Siden den gang har det vært å finne på stort sett all amerikansk mynt, og senere også sedler. Det var imidlertid én som ikke satte pris på mottoet. Theodore Roosevelt var amerikansk president fra 1901 til 1909 og sterk tilhenger av å skille stat og kirke. Han mente det var irrelevant å ha det religiøse mottoet på mynter som ble brukt til å kjøpe verdslige varer og tjenester, og lot det derfor fjerne. Men da skjedde det utrolige: Første gang myntverket skulle prege de nye myntene uten denne påskriften, sprakk stemplene. Hadde man ikke visst det var fordi relieffene av den nye frihetsgudinnen var for høye, kunne man jo få vann på mølla til konspirasjonsteoretikere og overtroiske.

Avgjørelsen om å fjerne IN GOD WE TRUST skapte et ramaskrik som tvang den amerikanske kongressen til å gjeninnføre det etter bare to år. I 1956 ble det vedtatt en ny lov som fastslo at mottoet skulle være med på alle USAs penger. De senere årene har debatten om å fjerne det igjen blusset opp, men inntil videre har det ikke skjedd en lovendring. Dermed pryder også mottoet 1-dollar minnemynten fra 2013 med Roosevelts portrett. Spørsmål hva han hadde synes om det...

EN HJØRNESTEIN BLANT TIDLIGE MYNTER BRUKT I USA

Det som regnes som den første amerikanske gulldollaren er faktisk den spanske gullmynten pålydende en halv escudos. Etter den amerikanske uavhengighetskrigen (1775-1783) ønsket USA å etablere sin egen valuta og introduserte dollar som grunnlag for det nye systemet. Det skulle likevel gå mange år før den nyopprettede nasjonen hadde kapasitet til å produsere nok mynter til å imøtesee behovet. I mellomtiden satt Kongressen i gang et system hvor utenlandske gullmynter som hadde sirkulert i Amerika i flere tiår, var verdsatt mot dollaren og offisielle valutakuser ble strengt håndhevet. De spanske halv escudos som ble preget i Seville og Madrid under regjeringstiden til Philip V (1738-1746), Ferdinand VI (1746-1759) og Charles III (1759-1788) var spesielt populære. De var verdt en dollar og ble på den måten Amerikas første gulldollar. Gullmynten er rent formelt ikke en dollar, men

den representerer starten på amerikansk mynthistorie. Da gull ble oppdaget i California i 1849 var endelig USA i stand til å prege sine egne gullmynter, og i 1857 ble utenlandske valører forbudt og amerikanske egne mynter ble den eneste gyldige betalingsmiddel.

Samlerhuset tilbyr den spanske Halv Escudos, også kjent som USAs «første gulldollar».

Les mer og bestill på www.samlerhuset.no/escudos, eller ring 0 25 50. Bestillingsnummer: 47016658

På amerikanske mynter er motivene på myntens to sider plassert annerledes enn for andre land; vender du mynten side-lengs, blir motivet på den ene siden opp ned!

I 1999 startet det som skulle bli et allment samlerhysteri i USA da de første 50-statsquartene ble utgitt. De helt vanlige 25-centmyntene med motiv fra hver stat tok det å samle mynter for hvermannen til nye høyder.

Første amerikanske minnemynt

Den første amerikanske minnemynten er halvdollaren i sølv fra 1892 utgitt til 400-årsjubileet for Christopher Columbus' oppdagelse av Amerika.

Samlerhuset tilbyr et komplett sett med Amerikas tre første minnemynter i sølv. Hver av dem er den første i sin valør: \$1/2 Columbus 1892, \$1/4 Isabella 1893 og \$1 Lafayette 1900. Les mer og bestill på www.samlerhuset.no/usa-minnemynter, eller ring 0 25 50. Bestillingsnummer: 47016657

Første kvinne på amerikansk mynt

Lady Liberty er en hyppig brukt figur på amerikanske mynter, men hun er alltid anonym. I 1893 ble den spanske Dronning Isabella den første kvinnen på en amerikansk minnemynt. På sirkulasjonsmynt er det kun tre kvinner som har figurert: indianerkvinnen Sacagawea, kvinneforkjemperen Susan B. Anthony og den døvblinde forfatteren Helen Keller.

FRA VERDENS MYNTVERK

PREGETEKNOLOGI SOM GIR UTROLIGE RELIEFFER OG UANTE MULIGHETER

Etter hvert som verden har utviklet seg og teknologien blir mer og mer avansert, har også myntproduksjon gått fremover. Mye er også annerledes siden verdens første mynt så dagens lys. Med en revolusjonær ny teknikk kalt smartminting® åpner det seg uante muligheter der store flater og høyt relieff er viktige stikkord.

Mynter med høyt relieff har lenge vært populære i samle-markedet, men det er først nå med den nye smartminting-teknologien at man bokstavelig talt kan ta dette til nye høyder. Med den nye teknologien vil enhver mynt fremstå som i 3D.

På World's Fair of Money i California, ble flere mynter med den nye teknologien vist frem. Vi må innrømme at vi falt for noen litt sære objekter denne gangen. Den spesielle hodeskallemynten og mynten med edderkopp er nemlig utsøkte eksempler på smartmintingens perfeksjon. Mer naturtro myntmotiv skal du lete lenge etter! Begge er allerede utsolgte fra myntverket.

Samlerhuset tilbyr den utrolige edderkopp-mynten på www.samlerhuset.no/edderkopp og den spesielle hodeskallemynten på www.samlerhuset.no/hodeskalle. Du kan også ringe kundeservice på telefon 02550.

MAPLE LEAF I SØLV

For Canada er lønnebladet nærmest som et gudommelig symbol å regne. Vil du sikre deg neste års utgave av Canadas Maple Leaf i sølv, må du samle fire mynter for å se hele motivet det legendariske lønnebladet. Det Kongelige Canadiske Myntverket er kjent for nyvinning og innovasjon, og slutter aldri å overraske. I tillegg til at lønnebladet er spredd på fire sølvmynter, har man også valgt å gå bort fra det tradisjonelle – Maple Leaf 2017 er ikke runde, men firkantede! Myntene selges samlet og med et begrenset opplag på 7.500 sett.

Samlerhuset tilbyr 2017 Maple Leaf sølvsettet allerede i dag. Du bestiller den på www.samlerhuset.no/mapleleaf eller på telefon 02550.

Fransk Mikke Mus – utsolgt på et blunk

De svarte museørene er blant verdens mest gjenkjennelige symboler. Walt Disneys Mikke Mus er en av verdens desidert største kjendiser, elsket av gamle og unge over hele kloden. Ikke rart denne flotte Mikke Mus-mynten ble utsolgt på et blunk da den ble lansert fra Det Statlige Franske Myntverket! Minnemynten, som er i sølv og med fargepreg, viser Mikke Mus fra da til nå, slik han har forandret seg gjennom 88 år. På revers side pryder Mikkes silhuett motivet, slik han ville gjort om han var kongen av Disneyland. Mynten er en ekte fransk mynt med pålydende 50 euro. Det er første gang Det Franske Myntverket utgir en mynt med den elskede tegneseriefiguren.

Samlerhuset skaffet seg kun 30 eksemplarer av den franske Mikke Mus-mynten før den ble utsolgt.

Du kan sikre deg den ved å besøke www.samlerhuset.no/mikke eller på telefon 02550.

Vikingkongen Knut på mynt

England var et yndet mål for Skandinavias konger og erobrere under vikingtiden. I november er det ganske nøyaktig 1000 år siden vikingkongen Knut også ble konge av England. Knut arvet deler av det engelske kongedømmet av sin far Svein Tjugeskjegg i 1014. To år senere tok han makten over hele England, i et samarbeid med den senere Olav den Hellige. Knut ble også konge i Danmark fra 1018 og Norge fra 1028. Det var da han lyktes å legge deler av Norge og Sverige under riket sitt at han fikk tilnavnet «den store» eller «den mektige». I England omtales han som Canute the Great. Britene er stolte av sin vikinghistorie og nå blir endelig vikingkongen Knut den store hedret på gullmynt! Det er den britiske kronkolonien Gibraltar som utgir mynten som er preget i 99,9 % rent gull og med et begrenset opplag på 1.000 eksemplarer – lavt til å være en konge over England, Danmark og Norge!

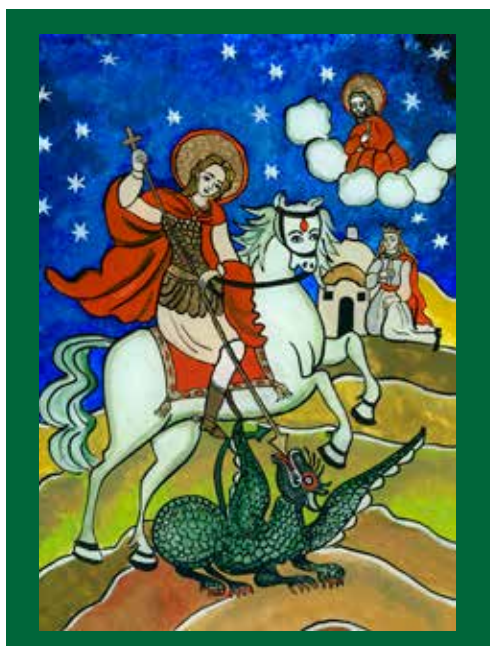
Du kan sikre deg Knut den Mektige gullmynten til 3.498 kroner, som kan deles i 3

rentefrie rater à 1166 kroner. Bestill raskest på 0 25 50 eller www.samlerhuset.no/knut

5000 euro gullmynt med 15 diamanter

Det er ikke gull alt som glitrer, noe er også diamanter. Fra det prestisjefylte franske myntverket Monnaie de Paris kommer nå en helt unik utgivelse som det virkelig glitrer av. Årets 1-kilo minnemynt i gull er utgitt i samarbeid med diamantfirmaet 'Van Cleef and Arpels' og inneholder hele 15 diamanter. Pålydende valør er 5000 euro. Med en vakker glasskuppel som oppbevaring kan denne virkelig få hedersplassen i stua hos samlere med romslig budsjett. For de som ikke vil se seg råd til en hel kilo gull, finnes mynten også i mindre utgave: En 50 euro gullmynt med perle i stedet for de 15 diamantene.

Sovereign 200 år

Neste år fyller den britiske Sovereign gullmynten 200 år. Mynten har siden starten stort sett hatt motiv av St. George og dragen, med unntak av fem utgivelser der mynten har båret et annet motiv enn det klassiske.

Vi vet at til 200-årsjubileet er det planlagt et motiv som ligger nært opp til originalen fra 1817.

Foto: Istock.com

Rykter om spansk 1-kilo med norsk motiv

Gode nyheter sprer seg raskt. Selv om ryktene enda er ubekreftet, er det mye som tyder på at Spania til neste år vil gi ut sin aller første 1-kilosmynt i sølv. Dette er noe vi gleder oss stort til og Samlerhusets kunder kommer til å være blant de første som får vite om denne utgivelsen.

Vikingguden Odin på fantastisk sølvmynt spekket med detaljer

Gudenes høvding og høvdingens Gud. Den norrøne guden Odin er forevige på denne fantastiske sølvmynten med 'antikk finish', som fremhever de intrikate detaljene fra mytologiens verden. På en overflate som måler hele 50 mm er dette virkelig en massiv sølvmynt en vikinggud verdig.

Samlerhuset har noen få eksemplarer av Odin-mynten i sølv tilgjengelig til norske samlere, besøk www.samlerhuset.no/odin eller ring 0 25 50

LADY LIBERTY VISER BRYSTET

Da Janet Jackson på begynnelsen av 2000-tallet viste brystvorta under pauseshowet i amerikanske Super Bowl ble det et ramaskrik over hele USA. Nasjonen som omtaler seg selv som Land of the free and home of the brave er ikke akkurat kjent for å være liberalistiske når det kommer til naken hud.

Mange vil nok derfor heve øyebrynet en ekstra gang når de tar en titt på Det Amerikanske Myntverkets seneste utgave i serien med minneutgaver i gull av 100 år gamle originale myntdesign. Her finner vi nemlig Lady Liberty stående på sin sedvanlige måte med skjold og olivenkvist, men med det ene brystet ute!

Tidligere i år ble minneutgaven av den såkalte Mercury Dime revet bort fra myntverkets hyller bare 45 minutter etter utgivelsen. Med et opplag på 25.000 færre eksemplarer, kombinert med det spennende og kontroversielle motivet, forventer Det Amerikanske Myntverket at også denne raskt vil bli utsolgt. Originalmynten med den frimodige Lady Liberty ble besluttet utgitt i 1916, men kom først på markedet i januar året etter. Minneutgaven i gull blir derfor først tilgjengelig i et sett med andre tilsvarende minneutgaver i 2017.

Om du vil være en av de få som er garantert å sikre deg dette settet, anbefaler vi at du ringer Samlerhusets kundeservice på telefon 0 25 50 for å sette deg på venteliste.

Hellige Olav på gullmynt fra Ukraina

Mens Knut den store hedres på britisk gull, går ryktene i myntbransjen om en gullmynt fra Ukraina som blant annet skal hedre vår egen Hellige Olav. Vi gleder oss til mer informasjon...

Verdens vakreste mynt kommer igjen

Den meksikanske Libertad har tidligere blitt kåret til verdens vakreste mynt, og har siden utgivelsen i 1982 vært en yndet samlemynt verden over. Nå kommer snart årets utgave av bestselgeren 1 kilo Libertad i sølv på markedet.

Samlerhuset tilbyr et lite antall av Libertad-mynten i 1 kilo sølv. For å sette deg på liste, ta kontakt med kundeservice på telefon 0 25 50.

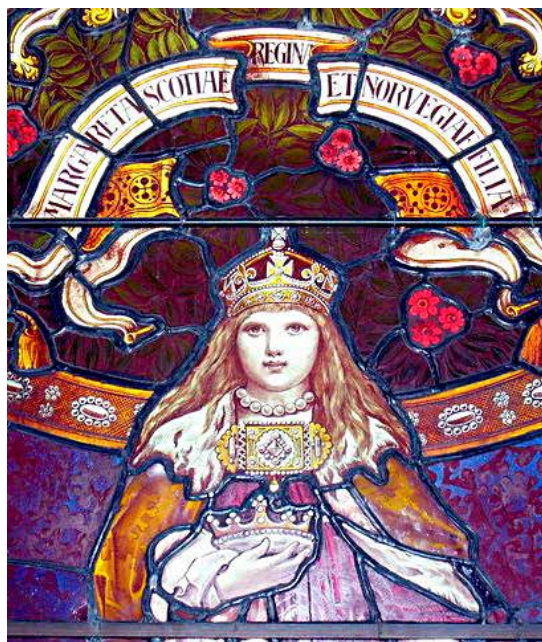

Foto: wiki commons

Den norske dronningen av Skottland

Dette er historien om en makeløs skotsk myntskatt, som ble avslutningen på et dramatisk kapittel i Norges og Skottlands historie, etter at tre år gamle Margaret fra Tønsberg ble dronning av Skottland.

Ole Bjørn Fausa

MYNTENTUSIAST OG
STYRELEDER I SAMLERHUSET

Året er 1266. Norges er på sitt aller største noensinne. Magnus Lagabøte er konge og han rår over Norge, Island, Grønland, Færøyene, Shetland, Orknøyene, Hebridene og Isle of Man. I dette året avslutter Norge og Skottland flere århundrer med konflikt og inngår en avtale som etter hvert skal få stor innflytelse på maktforholdene på de britiske øyer. Samtidig blir dette ett av flere utgangspunkt for en utrolig skotsk myntskatt, som ble funnet

i 1877, og som i mer enn 100 år har vært i British Museums besittelse. Samlerhuset har nå kjøpt deler av denne skatten. Mynt & Historie gir deg den utrolige historien bak.

Helt fra slutten på 700-tallet hadde norske vikinger herjet på Skottlands vestkyst og i Irskesjøen. De fleste kjenner til angrepet på Lindisfarne kloster på Englands østkyst i 793. Det regnes gjerne som starten på vikingtiden. Atskillig mindre kjent er et tilsvarende

angrep på Iona kloster på Skottlands vestkyst to år senere. Dette innledet en lang periode med raid og senere norske besetninger i det som utgjør dagens Skottland. Norske konger tok kontroll over varierende deler av både skotske øyer og skotsk fastland til ulike tider.

I 1098 ble dette formalisert gjennom en avtale mellom Magnus Berrføtts og Kong Edgar av Skottland. Avtalen fastslo at alt land på Skottlands vestkyst som

kunne skilles fra fastlandet ved hjelp av å føre en båt imellom skulle tilhøre Norge. Magnus Berrføtt frekkhet har blitt udødeliggjort da han sittende midtskips fikk mennene sine til å dra skipet sitt over den tynne landstripen som skiller Kintyre-halvøya fra fastlandet, og proklamerte at i tillegg til alle øyene var også Kintyre-halvøya norsk. Det var neppe den mest konstruktive måten å sette fredsavtalen ut i livet på, og symboliserer det konfliktfylte forholdet mellom Norge og Skottland.

Utover på 1200-tallet ble det viktigere og viktigere for skottene å ta tilbake øyene som var under norsk herredømme. Det brygget opp til konflikt, og kong Håkon Håkonsson dro i vesterveg med hæren sin. I 1263 kom det til et slag ved Largs. Slaget fikk ingen vinner, men det ulykksalige skjedde at kong Håkon Håkonsson ble såret. Han åndet ut på Orknøyene et par måneder senere. Håkons eldste sønn, som også het Håkon, var nylig død, og kongetittelen falt nå på lillebroren Magnus Håkonsson, som vi kjenner best som Magnus Lagabøte.

De norske frimerkene med motiv av Magnus Lagabøte ble utgitt i 1974.

Magnus Lagabøte var ingen krigerkonge. Han var derimot en god diplomat og han var opptatt av at konflikter skulle løses på rettslig vis. Magnus Lagabøte ville derfor ha i stand en avtale med skotskekongen, kong Alexander III, om eierskapet til øyene. En lang og komplisert forhandling begynte i 1264, og ikke før i 1266 ble man enige. I en avtale som ofte er kalt «fredsavtalen i Perth» ble man enig om at Skottlands skulle få kjøpe Hebridene og Isle of Man for 4000 mark sterling pluss 100 mark sterling i årlig betaling til evig tid, mot at det ble slått fast at Orknøyene og Shetland forble norsk. Isle of Man og Hebridene var atskillig mindre viktig for Norge enn Shetland og Orknøyene, og avtalen har blitt vurdert som et godt

diplomatisk håndverk for Norge i ettertid. 4000 mark sterling var en betydelig pengesum. Ja, det tilsvarte nesten ett tonn sølv.

Avtalen innledet en periode med et nært og vennskapelig forhold mellom Skottland og Norge. Skottene på sin side lå i konflikt med den engelske kongen, men ikke verre enn at selvstendighet og selvstyre var intakt. I 1280 dør Magnus Lagabøte brått. Hans eldste sønn Eirik Magnusson overtar, selv om han bare er 12 år. Det nedsettes et formynderstyre for ham.

Et land og et kongedømme som styres av en tolvårig konge kan oppfattes som svakt, og i en slik situasjon ble det viktig å gi de rette signaler til omverdenen. Her kom det gode forholdet til Skottland til nytte. I all hast ble det besluttet at Eirik skulle gifte seg med datteren av Kong Alexander III av Skottland, prinsesse Margaret. Giftemålet sto året etter.

Margaret av Skottland flyttet til Norge. På denne tiden hadde ikke Norge et

«Lille Margaret av Norge ble utropt som dronning av Skottland, bare tre år gammel.»

slott for kongefamilien som i dag, og heller ikke noen virkelig hovedstad, selv om bergenserne gjerne liker å anse Bergen som hovedstad på den tiden. Kongefamilien ambulerer derimot mellom ulike byer, ofte Bergen, Oslo og Tønsberg. Bare 15 år gammel ble kong Eirik far. I 1283 nedkom den førstefødte, som var en datter. Dessverre døde dronningen under fødselen, og den lille jenta ble derfor oppkalt etter sin mor, Margrete. Hun skulle vokse opp i Tønsberg. I Skottland begynte den aldrende kong Alexander III å bli urolig for arven til tronen. Like før han

giftet bort sin eneste datter døde den eldste av hans to sønner. Han var redd for at den andre også skulle dø før han kunne arve tronen. Han fikk derfor laget et tronarvelov, som fastslo at hvis han døde sønneløs skulle tronen tilfalle hans datter Margaret, og deretter hans barnebarn, vesle Margaret av Norge.

Det gikk som kong Alexander III fryktet. Han døde sønneløs. Da tronen sto tom ble således lille Margaret av Norge utropt som dronning av Skottland, bare tre år gammel, etter som hun nå var eneste gjenværende arving i den skotske kongefamilien. Et skotsk formynderstyre ble nedsatt.

Dette var mer enn det norske kongehuset hadde kunnet håpe på. Kanskje så Kong Eirik for seg at Norge igjen kunne få stor innflytelse i Skottland, far som han var til Skottlands mindreårige dronning. Eller kanskje kunne han få styrket posisjonen versus den engelske Kong Edward, som hadde territoriale ambisjoner både overfor Skott-

land og Frankrike. Her var mulighetene mange.

Valget falt på en avtale med Kong Edward av England, hvor det ble avtalet at lille dronning Margaret med tiden skulle gifte seg med kong Edwards sønn, som også bar navnet Edward. Han var to år yngre enn dronning Margaret. De to barna ble forlovet.

Dette var krise for Skottland. De skotske stormennene forsto at nå ble det vanskelig å opprettholde uavhengigheten. Når lille Edward arvet tronen etter sin far i England ville han samtidig være konge av både England og Skottland. Da Margaret var syv år gammel skulle hun reise til Skottland for å krones. Men skjebnen ville dessverre at lille Margaret døde på reisen. Hun ble sjøsyk og døde sannsynligvis av dehydrering under ankomst til Orknøyene. Da hadde den unge dronningen fra Norge rukket å bli den aller første dronning på de britiske øyer, mer enn 700 år før Dronning Elizabeth satte rekord

Illustrasjon av hvordan Tunsberghus festning kan ha sett ut etter at den var fullt utbygd på 1300-tallet. Tunsberghus var et av Nordens største borganlegg og huset konger og dronninger over en periode på mer enn 300 år, blant andre Magnus Lagabøte og Margarat. Borgen i Tunsberg ble påbegynt av Håkon Håkonsson i andre halvdel av 1200-tallet og var ferdig utbygd i løpet av 1300-tallet. Denne digitale rekonstruksjonen fra 2013 er utført av NORSIM i samarbeid med Slottsfjellsmuseet og NIKU og kan ses på Slottsfjellsmuseet både som en filmsnutt og som en digital løsning hvor man kan orientere seg rundt på borgen og få opp informasjon om hver enkelt bygning. Foto: Slottsfjellsmuseet.

som lengstregjerende monark. I Skottland benevnes dronning Margaret som «Queen Margaret, Maid of Norway», eller datter av Norge om man vil.

Margarets død skulle føre Skottland mot randen av borgerkrig. Ledende aristokrater sto steilt mot hverandre i sitt krav på tronen. I stedet for en blodig strid bet stormennene i det sure eplet og spurte Kong Edward I av England om å være meglingsmann. Kong Edward lovet å påta seg jobben om stormennene ville gå med på at Skottland skulle være en vasallstat under England, og vise lydighet og betale skatt til den engelske tronen. Skottland hadde 100 år tidligere vært vasallstat under England i en 15-årig periode, og det var Kong Edwards store mål å gjeninnføre en slik ordning. Skottene så ingen annen mulighet enn å akseptere vilkårene.

Kong Edward fikk nedsatt en komité bestående av 104 såkalte revisorer som skulle foreta kongevalget, med seg selv som øverste myndighet. 15 kandidater meldte seg, og en av disse var Kong Eirik Magnusson av Norge. Men valget skulle i realiteten kun stå mellom John Balliol og Robert Bruce, begge fjerne slektninger etter tidligere skotske konger. Valget falt på John Balliol, som ble Kong John av Skottland, underkonge under Kong Edward I av England.

Alle som kjenner skotter forstår at noen vasallstat under England var uholdbart i lengden. Det kom til åpent opprør mot den engelske kongen, men Kong Edward gikk først seirende ut. Etter flere slag utover på 1300-tallet fikk endelig Skottland tilbake uavhengigheten for første gang i 1328. Men

en ny periode med uavhengighet fulgte fra 1332-1357, før endelig Skottland på nytt var uavhengig fra England. Dette er kalt «uavhengighetskrigene» og er svært sentrale i historieundervisningen i Skottland. Det startet altså med vesle dronning Margarets død i 1290 og varte helt til 1357. Norske Dronning Margarets posisjon i skotsk og britisk historie er mye viktigere enn nordmenn flest er klar over.

I hele den skotske uavhengighetsperioden var det engelske mynter som dominerte. Det ble preget mynter med de skotske underkongene, men i myntfunn fra perioden utgjør skotsk mynt i gjennomsnitt ikke mer enn 5%. Det var engelske mynter det gikk i. Et av de aller mest berømte myntfunnet fra de britiske øyer stammer nettopp fra denne perioden; fra tiden rett etter at Skottland endelig hadde gjenvunnet sin selvstendighet. Myntskatten ble funnet i i Montrave i regionen Fife i Skottland i 1877. Funnet var et megafunn, bestående av ikke mindre enn 9.441 sølvmynter. Vel 8.200 mynter var engelske mynter utgitt i den skotske uavhengighetsperioden under de engelske overkongene Edward I, Edward II (Margretes forlovede) og Edward III. Myntene har i over hundre år befunnet seg i British Museums eie. Likevel hender det ved sjeldne anledninger at museet selger deler av sine skatter for å finansiere andre innkjøp. Slik har det blitt besluttet at litt av Edward-myntskatten fra Skottland skulle selges. Heldigvis for oss nordmenn ble det Samlerhuset som til slutt fikk gleden av å ta over myntene.

Akkurat disse myntene var faktisk nøkkelen til et betydelig gjennombrudd innen engelsk myntforskning. Myntene fra de

tre Edward-kongene har nemlig lenge vært umulig å skille fra hverandre. Så like var de. Men på grunn av de store antallet i dette funnet kunne forskerne etter hvert fastslå hvilke mynter som er utgitt av henholdsvis Edward I, II og III. Med den direkte linken det er mellom dronning Margarets død og den skotske uavhengigheten er dette fantastiske sølvmynter for den som er glad i historie, både norsk, skotsk og engelsk. Norske mynter fra høymiddelalderen er nesten plent umulig å få tak i, og da er det ekstra morsomt at det finnes utenlandske mynter med knytninger mot Norge. Myntene er i ytterst god kvalitet, og det er svært sjelden at mynter som har vært over 100 år på museum kommer ut for salg på denne måten. Det er også ganske unikt at vanlige samlere kan bli eiere av mynter fra en så berømt myntskatt.

Skjebnens ironi gjorde at det ikke bare var skotsk uavhengighet som gikk ad undas på denne tiden. Norges neste konge, Håkon Magnusson, bror av Eirik, endte også opp sønneløs. Nesten identiske vidervedigheter førte til at også Norge kom under en konge fra et naboland; Sverige. Men der Skottland etter knappe 70 år gjenvant sin frihet skulle det ta Norge hundrevis av år.

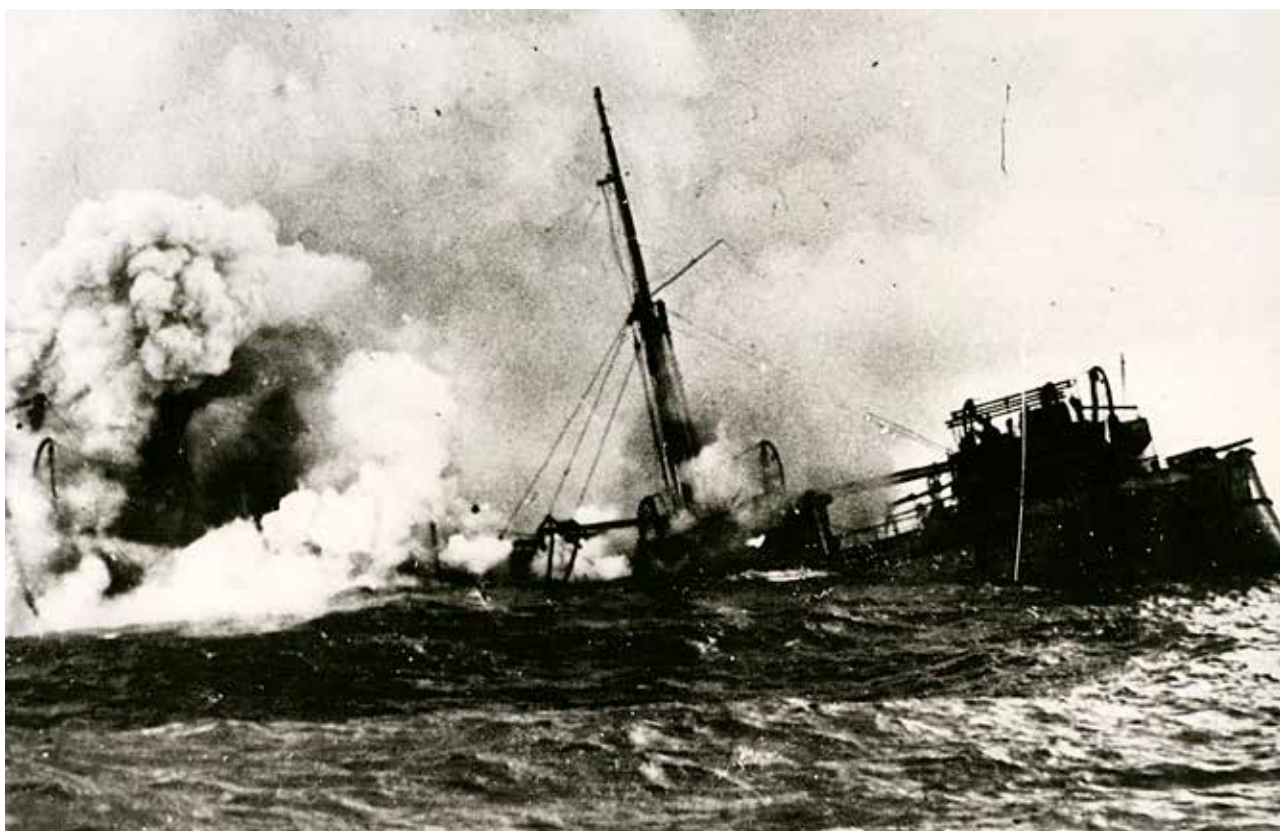
Slaget om Atlanterhavet:

Krigens lengste dramatiske slag

og mest

Kampen om Atlanterhavet var den lengste som ble ført under annen verdenskrig. Uten overtaket på sjøen var det umulig å få soldater, utstyr og forsyninger over til de avgjørende kampene på land. Den norske handelsflåten bar en stor del av byrden og marinen i eksil bidro også i bl.a. konvoieskorte.

Frode Lindgjerde
HISTORIKER OG FORFATTER

Mens lite skjedde på vestfronten under krigens første måneder, var situasjonen på havet en annen. På overflaten var Royal Navy overlegen. Men verdenskrigen var bare et par timer gammel da den tyske ubåten U-30 senket passasjerskipet SS Athenia. Tyskerne hadde tydd til uinnskrenket ubåtkrig under første verdenskrig og vært nær ved å bringe Storbritannia til økonomisk ruin i 1917. Tungt eskorterte konvoier støttet av langtreckende patruljefly, førte derimot til en dramatisk nedgang i antall senkede skip. Hydrofoner og ASDIC (Red. anm.: undervannsmikrofon og utstyr for lokalisering av undervannsbåter) gjorde det mulig å lokalisere ubåtene slik at de kunne bekjempes med synkeminner, sprengladninger som detonerte i vannet på en på forhånd innstilt dybde. En typisk konvoi under annen verdenskrig besto av flere korte kolonner med fire til seks skip med ca. 600 meter mellom hvert skip og 1 km mellom hver kolonne. Tanken var å gi ubåtene så liten bredside som mulig og dermed gjøre det vanskeligere å plukke seg ut mål, samtidig som det var lettere for eskorten å dekke konvoien.

For å organisere konvoifarten hadde britene utviklet et verdensomspennende etterretningsnettverk allerede før annen verdenskrig. Sivil skipstrafikk ble underlagt Naval Control of Shipping. Ettersom konvoienes mål i var havnene nordvest-Storbritannia, ble mesteparten av eskorten og ubåtjakten organisert gjennom Royal Navy's Western Approaches Command. Western Approaches Convoy Instructions (WACI) gjorde det klart at eskortens hovedoppgave var å beskytte konvoien, og WACI forbød forføl-

«Verdenskrigen var bare et par timer gammel da den tyske ubåten U-30 senket passasjerskipet SS Athenia.»

gelse av ubåter dersom det førte dem for langt vekk fra konvoien. Instruksene beskrev også søkemønstre og manøvrer som var drillet inn på forhånd, og som kunne iverksettes på kommando fra konvoieskortesjefen (Senior Officer of the Escort).

Ved krigsutbruddet var Storbritannia fortsatt en verdensmakt som også måtte ta i betraktning potensielle trusler fra Italia i Middelhavet og Japan i Asia. De store skipene var derimot ikke egnet til å beskytte konvoier mot ubåter. For å skaffe nok eskortefartøy, ble sivile skip rekvirert og igangsatt et forsert utbyggingprogram iverksatt. Men utfordringene var store. Tyskerne hadde bare 39 operative ubåter ved krigsutbruddet, hvorav bare 25 havgående. Likevel ble 53 allierte skip senket bare den første krigsmånenden, 41 av disse av ubåter. Et av de første britiske mottrekkene var å deployere sine store hangarskip, noe som skulle vise seg å være en dårlig idé. Tapet av HMS Courageous til ubåten U-29 den 17. september, satte en stopper for det. Tyskerne opplevde nok en suksess 14. oktober 1939, da ubåtkapteinen Günther Prien lyktes med å snike seg inn på den britiske marinebasen Scapa Flow på Orknøyene og senke slagskipet HMS Royal Oak.

Den tyske overflateflåten kom derimot til kort, på tross moderne skip. I løpet av 1939 ble lommeflagskipet Graf Spee senket av eget mannskap etter å ha blitt skadet i kamp med britiske kryssere. Lommeflagskipene Deutschland, og Admiral Scheer samt slagkrysserne Scharnhorst og Gneisenau, var også ute på tokt, men til tross klarte de bare å få has på 15 allierte handelsfartøy i løpet av krigens fire første måneder. Kampen om Norge hadde også kostet tyskerne en tung krysser, to lette kryssere, ti moderne jagere og fire ubåter. I tillegg fikk slagkrysserne Scharnhorst og Gneisneau skader. Da Kriegesmarines stolthet, slagskipet Bismarck, stakk til sjøs 22. mai, ble det innledet en klappjakt som endte med at det ble senket 27. mai. Britene mistet slagkrysseren HMS Hood, men kunne tåle tapene mer enn tyskerne. Søsterskipet Tirpitz voldte de allierte bekymringer og bandt store ressurser, men bortsett fra ett tokt mot Svalbard i 1943, gjorde heller ikke denne kjempen særlig mye av seg. I løpet av hele krigen skulle de store overflatefartøylene bare senke 47 skip, skjønt de bandt opp store ressurser med sin blotte eksistens. Likevel, dette sto naturlig nok ikke i forhold til størrelse og kostnader vis avis ubåtflåten. Til sammenligning senket tyske hjelpekryssere (handelskip med skjult bevæpning) 54 allierte skip bare i 1940.

Tyskernes mottrekk mot alliert konvoitaktikk var innføringen av ulveflokker, hvor flere ubåter samlet seg for å angripe de eskorterte konvoiene. Sett fra den tyske ubåtflåten gikk det trått i begynnelsen. Det ble også avslørt svakheter ved de tyske torpedoen. Men erobringen av Norge og Frankrike åpnet for nye tyske baser. I tillegg til at også Frankrikes sjøstridskrefter var ute av spill, gikk også Italia med i krigen og utfordret Storbritannia i Middelhavet. Nå kunne Storbritannias forbindelser med omverdenen virkelig trues, og perioden frem til sommeren 1941 regnes som den vanskeligste under hele kampen om Atlanterhavet. Men det var lys i tunnelen 1. september 1940 ble det inngått en avtale som lot Storbritannia overta over 50 foreldede jagere fra USA, samtidig mobiliserte og ekspanderte den kanadiske marinen kraftig. Flere måneder før de offisielt kom med i krigen i desember 1941, deltok USA også aktivt i patruljering og eskortering av konvoier. Men konvoirutene ble også strukket helt til Murmansk etter at Sovjetunionen ble trukket inn i krigen 22. juni 1941. I alt ble det 78 konvoier gjennom noen av verdens mest ugestmilde havområder. Etter USAs fulle inntreden i krigen opplevde de tyske ubåtene ironisk nok en ny gullalder. Langs østkysten seilte handelsfartøylene fortsatt med tente lanterner og ingen sikringstiltak som konvoier med eskorte fantes. I alt 70 % av all tonnasje som ble senket i løpet av de første ukene av 1942, gikk tapt her.

Kampen om Atlanterhavet var i høyeste grad også et teknologisk kappløp. Krigslykken svingte med hver nyvinning og mottiltak. Stadig forbedringer av stridsmidler, radiopeiling, radar og ASDIC ble møtt med mottiltak fra tyskerne. Metox radarvarslings, som ble introdusert i august 1942, ga tyske ubåter varsel om når det nærmet seg allierte fly med radar. Og med dette kunne de gå opp til overflaten og lade batteriene om natta uten fare for å bli tatt på senga av allierte fly. Men tyskerne tapte gradvis terreng ovenfor allierte nyvinninger. Gjennom erobring av komplette Enigma-maskiner og kodebøker og det utrettelige etterretningsarbeidet i Bletchley Park, klarte britene ofte å lese tyske kodemeldinger tidsnok til å redde konvoiene unna de tyske ulveflokkene. I løpet av 1943 ble fly utstyrt med sensorer som kunne oppdage større metallobjekter i sjøen. Nye flybårne radarer og mer effektive synkeminer, gjorde også sitt til å gjøre fly mer effektive i anti-ubåtoperasjoner fra begynnelsen av 1942.

Ved midten av året kom Leigh Lights i operativ bruk, kraftige lyskastere som kunne monteres på fly for å opprettholde visuell kontakt med ubåter i overflatestilling om natten. De tyske ubåtene var diesel-elektriske, det vil si de var avhengig av forbrenningsmotorer for lengre distanser og til å lade opp batteriene. I så måte var de lite mer enn forbedringer av designen som ble brukt under første verdenskrig. På Type VII-ubåten

«De tyske ubåtmannskapene betalte en enorm pris for å holde kampen gående.»

rakk batteriene bare til en times seilas i 10 knops fart. Dette gjorde ubåtene sårbare ovenfor fly. Introduksjon av luftvernartilleri gjorde heller ikke nok til å tippe balansen i ubåtenes favør. Ubåter av Walter-typen, hvor hydrogenperoksid ble brukt for å drive forbrenningsmotorer under vann ble ikke operative

før krigen var over. Et økende antall B-17, Short Sunderland og Consolidated Catalina fløy over konvoitene fra begge sider av Atlanteren. Men et problem som lenge plaget de allierte var gapet som oppsto sør for Grønland mellom patruljefly som opererte fra Canada og de som fløy fra Island etter at det ble opprettet baser der i april 1941. Modifiserte B-24 Liberator, såkalte VLR-fly (Very Long Range) ble tilgjengelig fra slutten av 1941, og kunne under gode forhold dekke dette gapet. Men VLR-fly var fortsatt få, og først ett stykke ut i 1943 var gapet stort sett dekket.

De allierte tapene steg til 7.2 millioner tonn shipping i 1942, men samtidig klarte allierte skipsverft å produsere 14 millioner tonn ny tonnasje. Frigjøringen av Frankrike i 1944 førte til tap av baser, men tyskerne hadde ett ess i ermet før krigen var over. Introduksjon av snorkelen sent i 1943. Sammen med nye og mer effektive radarvarslere og akustiske torpedoer, førte til en renessanse for de tyske ubåtene. Etter å ha finslipet taktikken med bl.a. å operere i grunne farvann, økte tapene av alliert tonnasje i desember 1944, parallelt med at Ardenneroffensiven raste. Men i mars 1945 var balansen gjenopprettet. Og bare fire av den nye Type XXI havgående ubåten, rakk å komme i tjeneste før krigen var over, heldigvis for de allierte. Etter hvert ble de allierte anti-ubåtflyene så mange og sensorene så effektive at de kunne forfølge ubåtene og opprettholde presset til de måtte opp for å lade batteriene. Nye radarer gjorde det mulig å til og med oppdage en ubåtsnorkel på

overflaten. De tyske ubåtmannskapene betalte en enorm pris for å holde kampen gående. Av de 40 900 som gjorde tjeneste om bord på ubåter mellom 1939 og 1945, døde 25 870 i sine ubåter, en dødsrate på 63 %, den høyeste for noen tjeneste under krigen. Med 5 000 krigsfanger i tillegg, kommer tapene opp i 76 %.

Slaget om Atlanterhavet 1939-1945 og de norske krigsseilerne

I 2015 kom boken om Slaget om Atlanterhavet på norsk. Frode Lindgjerdet er medforfatter og oversetter av boken der Jon Michelet har skrevet forordet. Boken beskriver det lengste slaget som sto under den 2. verdenskrig og den helt spesielle posisjonen til den norske handelsflåten. Nesten 5000 norske sjøfolk og 1000 norske marinefolk omkom som følge av de krigshandlinger som skjedde i Atlanterhavet. Boken er rikt illustrert med bilder, kart og illustrasjoner og gir deg en fullstendig oversikt over alle de omkomne.

Slaget om Atlanterhavet

1939: Slaget om Atlanterhavet starter den dagen krigen erklæres da passasjerskipet Athenia blir senket at en tysk ubåt utenfor kysten av Irland. Storbritannia gjeninnfører konvoiordningen for handelsskip i Atlanterhavet.

1940: Okkupasjonen av Frankrike gir tyskerne operative baser langs den franske kysten og angriper med ubåter mot både væpnede og uvæpnede allierte handelsskip i Atlanterhavet.

1941: Den amerikanske marinen begynner å patruljere vest i Atlanterhavet, men de allierte tapene forblir høye.

1942: De alliertes tap når sin topp med over 1.000 senkede skip der nesten en tredjedel av mannskapene på hvert skip blir drept.

1943: Forbedret teknologi og taktikk fører til at antallet handelsskip som senkes omtrent utjevnes av antallet ødelagte ubåter for første gang i løpet av krigen.

1944: Den allierte luftstyrken er så sterk at ubåtangrep begrenset til enkeltangrep i britisk kystfarvann. Allierte tap synker til 31 skip og 242 ubåter blir ødelagt. D-dagen fører til at tyskerne ikke lenger har brukelige ubåtbaser langs franskekysten.

1945: 7. mai 1945, samme dag som den tyske overgivelsen, blir Avondale Park det siste handelsskipet som senkes av tyskerne under 2. verdenskrig. 4. mai 1945 hadde det blitt sendt ut et signal til ubåtene med ordre om å overgi seg, men U-2336 fikk ikke signalet.

BRITISH MERCHANT NAVY
DEN BRITISKE
HANDELSFLÅTEN

VEKSLINGSAKSJON:

£20 for £20

- BYTT TIL DAGENS NORSKE KURS!

Rent
99,9% sølv

SLAGET OM ATLANTERHAVET

Metall: 99,9% sølv	Kvalitet: Brilliant Usirkulert	Diameter: 27mm	Vekt: 7,77 gram	Opplag: 80.000
-----------------------	-----------------------------------	-------------------	--------------------	-------------------

- Veksle £20 til dagens norske kurs
- Offisiell minnemynt i 99,9% sølv
- Portofritt tilsendt

Bestill ditt eksemplar på:

www.myntveksling.no

eller ring 0 25 50

Merk: Den offisielle sølvmynten til pålydende verdi er begrenset til maksimum **tre -3- eksemplar per husstand.**

Mahmoud Kahled,
NTNU

Carlos Alberto da Fonseca Correia,
NTNU

Eyvind Solli Andreassen,
KHIO, Kunstakademiet

Dorte Walstad, KHIO,
Design

Synne A. Salvesen,
KHIO, Design

Kampen om 20-kronedesignet – over 20 bidrag

Da Norges Bank skulle utgi 20-kronen med særpreget til sitt eget jubileum, valgte de å satse på yngre krefter for å sette sitt preg på jubileumsmynten. Blant de som kjempet om å sette sitt preg på Norges mest sirkulerte kunstobjekt, var det kunststudent Kjersti M. Austdal som stakk av med seieren. Resultatet har fått navnet Norges pulsen og er inspirert av Norges økonomiske historie, inflasjon og deflasjon. Lurer du på hva som skilte hennes bidrag fra de andre? Da kan du besøke Norges Bergverksmuseum på Kongsberg for å se alle de andre bidragene og få innsikt i hele prosessen.

Mottoet for utformingen av årets nye 20-krone er «Norges Bank – for fremtidens Norge». For å få forslag til gode ideer og løsninger for hvordan Norges Banks 200-årsjubileum og mottoet kunne visualiseres på mynt, inviterte banken til designkonkurranse. De senere årene har det vært etablerte kunstnere og designere som har vært invitert til å komme med motivforslag til minnemynter. Med tanke på de kommende generasjoner, valgte banken denne gangen å invitere studenter til å sette sitt preg på jubileumsmynten. Bak vinnermotivet står altså Kjersti M. Austdal, student ved Norges Kunsthøgskole i Oslo.

Norges Bank 200 år – jubileumsforestillinger

Norges Banks 200 års-jubileum har vært feiret med brask og bram over hele landet i hele 2016. I tillegg til utstillingen Norges pulsen på Norges Bergverksmuseum har du fortsatt anledning til å få med deg følgende utstillinger i Oslo:

- Søndagsomvisning: «Lås opp!»-spesial, Nasjonalmuseet, 13. november kl. 14
- Pengenes kunsthistorie, Nasjonalmuseet, 17. november kl. 18-19
- Familieomvisning med atelier: Lag dine egne pengesedler! Nasjonalmuseet, 20. november kl. 14-15

Det Statlige Amerikanske Myntverket lyste nylig ut en designkonkurranse der alle amerikanske statsborgere over 18 år inviteres til å komme med bidrag til å designe den amerikanske minnemynten for «Breast Cancer Awareness» for 2018. Vinnerdesignet annonseres i juni 2017.

Kongen preget egne lommepenger

Under dansketiden var det vanlig praksis for den dansk-norske kongen eller kronprinsen å ta en Norgesreise for å gjøre seg kjent med den nordlige delen av kongeriket.

– En reisedaler var et direkte bevis på at man hadde vært i kontakt med kongen og hans følge på Norgesreisen, forteller Georg Klammt, innkjøper i Samlerhuset. – Dette er en skikkelig kongepenge som knytter kongen og folket sammen.

En slik reise krevde på den tiden betydelig med både tid og penger, og som lommepenger, og for å finansiere reisen lot kongene på 1700-tallet rett og slett prege en egen reisedaler, eller seksmarkstykker som de het den gang da. Reisedalere var helt spesielle, flott utformede sølvmynter slått i et begrenset opplag med det ene formålet at de skulle brukes under kongens Norgesreise.

– Reisedalene var skikkelige kongepenger, forteller Georg Klammt, innkjøper i Samlerhuset. – Disse store sølvmyntene viser den direkte relasjonen mellom kongen og folket. Før var jo kongen enda viktigere, fortsetter han. En reise på 1700-tallet var ikke en enkel affære. – For de som fikk oppleve og se kongen var det nok en voldsom opplevelse, sier Klammt. Kongen og hans følge overnattet hos storbønder over hele landet da de reiste rundt, og her betalte de for seg med reisedalene. Danske og norske mynter var gyldige på tvers av de to landene i det dansk-norske riket, så egentlig kunne man ha brukt vanlig dansk mynt til formålet. Likevel valgte man altså å prege egne reisedalere. – Disse myntene har en helt spesiell posisjon i rekken av danske og norske mynter, sier Klammt. – For de som har hatt en slik reisedaler i familiens eie fra tidlig av, er det helt spesielt. Da kan man gå tilbake i familiehistorien og undersøke og undre

seg; var kongen hos oss og møtte mine forfedre ham? Det finnes ingen annen mynt som knytter kongen så direkte til folket som disse reisedalene.

Reisedalene som ble preget for kongens norgesreiser ble preget i Danmark, og regnes derfor for danske mynter. De gjelder imidlertid som norsk mynt i og med at de ble preget for det formål å brukes i Norge. De myntene som ble med kongen og hans følge tilbake til Danmark etter reisen, ble i all sannsynlighet smeltet ned og omgjort til annen dansk mynt.

Samlet sett ble det utgitt reisedalere ved fire anledninger; 1704, 1732/33, 1749 og 1788. Reisedalene var tenkt som belønning og hedersbevisning underveis og hadde gjerne en politisk innskrift som smigret det folket som skulle gjestes.

FREDERIK IVS REISEDALER FRA 1704 – FRA REISEN SOM FØRTE TORDENSKIOLD TIL KØBENHAVN

Frederik IV var konge under den store nordiske krigen og den første dansk-norske kongen som lot prege reisedaler til turen. I 1704 la han ut på en lengre reise til riket i nord. 14. mai forlot han København sammen med et stort reisefølge som i tillegg til sin egen jakt (båt, red.anm.) besto av åtte større skip. Her var mange høyere

sivile og militære embetsmenn, en egen lege, to kammerjunkere og kongens egen forskjærer til å tilberede kongens mat. I tillegg hadde han med seg nypregede reisedalere for å bruke underveis. Kong Frederik IV var den første dansk-norske konge som lot prege slike dalere som «lommepenger».

Kongen var i Norge i drøyt tre måneder før han returnerte til Frederiksborg slott i København. Med seg på hjemreisen var den unge trønderen Peter Wessel, som senere skulle få tilnavnet Tordenskiold. Peter var bare 13-14 år gammel da han for første gang så sin konge i hjembyen Trondheim. Allerede da skal han ha hatt ambisjoner om å tjene i hans majestets flåte, og slik gikk det til at han fulgte med da kongens skip seilte sørover igjen. Før kongen gjetset Trondheim var han også en tur innom den relativt nyåpnede Kongelige Mynt på Kongsberg.

CHRISTIAN VIS REISEDALER FRA 1732 OG 1733

Christian VI skulle egentlig reise til Norge i 1732. Derfor ble det preget 5000 reiseda-

Det finnes kun 10-12 eksemplarer av reisedaleren med årstallet 1732.

lere som han i den anledning kunne dele ut ved han og hans dronnings besøk i Kongsberg. Turen ble derimot utsatt og alle eksemplarene, foruten 10-12 stykker ble smeltet ned og slått med rett datering for Norgesreisen: 1733. Man vet ikke hvor mange mynter kongen tok med seg

til Norge, men vi vet at han i alle fall tok med seg 1300 av dem tilbake til Danmark. Christian VI er foruten de flotte reisedalene kjent for å ha innført riksorten (24 skilling) og sin store utmynting av kurantdukater i gull. Vi har også han å takke for at Myntverket på Kongsberg ikke ble lagt ned da myntmesteren i København ønsket å legge det ned til fordel for sitt eget verksted. Som konge gjennomførte Christian VI flere viktige reformer for rikenes utvikling og for å fremme folkeopplysningen. Han var svært pietistisk, og vi har ham å takke for tradisjonen rundt konfirmasjon.

FREDERIK VS REISEDALER FRA 1749

Frederik V var dansk-norsk konge fra 1746 til 1766. Da han hadde vært konge i tre år, reiste han som 26-åring på Norgesreisen der denne reisedaleren ble utgitt. Frederik var en populær konge blant folk flest, og hadde som mange andre konger av sin tid liten forstand på statsstyring. Han forsto seg imidlertid på å knytte til seg dyktige medarbeidere.

Reisedaleren fra 1749 er forsynt med kongens portrett. Her fremstår han som en opplyst og tidsriktig monark iført parykk og Elefantordenen rundt halsen. Reversen er forsynt med et norsk motiv; en hellebardførende riksløve står sentralt plassert med norske fjellandskap i bakgrunn. På innskripsjonen kan vi lese: TROE LØVEMOD OG HVAD DAN-KONGENS GUNST KAN VINDE, MENS NORGE KLIPPE HAR, MAND SKAL HOS NORDMAND FINDE skrevet på aleksandrinsk versfot. Av de 5000 reisedalene som ble preget var det bare 1000 stykker som ble utlevert til kongens reise-

Frederik V lot prege denne reisedaleren som «lommepenger» for sin Norgesreise i 1749.

følge og ført til Norge. Det resterende ble levert til Particulærkassen i København. Hva som skjedde med disse 4000 nydelige speciemyntene er uvisst, men det er mulig de led samme skjebne som mye annet på den tiden; til gjeldssaneringen ved børsen i Hamburg.

Speciedalene fra denne første utmyntingen ble en del av den internasjonale sølvsirkulasjonen på 1700-tallet. De fleste av dem endte trolig opp med å bli smeltet ned og utmyntet i annen form. Bare noen ganske få eksemplarer fant veien tilbake til Danmark-Norge.

CHRISTIAN VIIS REISEDALER FRA 1788 - FRANORGESREISEN SOM ALDRI BLE GJENNOMFØRT

I løpet av sine 42 år på den dansk-norske tronen, besøkte kong Christian VII aldri «tvillingriket» i nord. Det gjorde heller ikke hans unge dronning, den engelske Caroline Mathilde. Enevoldskongen interesserte seg svært lite for statens affærer, og antagelig heller ikke om de norske myntutgivelsene. Det ble likevel gitt ut en reisedaler i hans navn for en planlagt Norgesreise i 1788 som aldri ble noe av. Christian VII var allerede fra ungdomsårene preget av en sinnssykdom, og har ikke satt dype spor etter seg her til lands.

&

UROKKELIG SOM DOVRES HØYE
FIELDE STAAER NORGES SØNNER
TROSKAB MOD OG VÆLDE" er
inskripsjonen på Christian VIIIs reisedaler fra 1788. Han selv hadde trolig lite med utmyntningen og hva som sto på den å gjøre. Den planlagte Norgesreisen ble aldri gjennomført, og reisedaleren ble dermed preget til ingen nytte – men er til glede for ettertidens samlere.

Frederik IV var konge i Danmark-Norge fra 1699 til 1730. På sin reise i Norge i 1704 skulle han smigre folket med inskripsjonen «MOD, TROSKAB, TAPPERHED, OG HVAD DER GIVER AERE DEN HELE VERDEN KAND. BLANT NORSKE KLIPPER LÆRE».

Samlerhuset kommer ved sjeldne anledninger over norske reisedalere. Ønsker du deg en reisedaler eller andre sjeldne norske mynter, ta kontakt med vår VIP-avdeling på telefon 66 99 48 00

KLÉOPATRA

– var hun virkelig så vakker?

Denne antikke denarius-mynten i sølv stammer fra år 32 f.Kr. og har portrett av både Markus Antonius og den myteomspunne Dronning Kleopatra. Her ser verken han eller hun ut som noe vi i dag ville kalle et skjønnhetsideal, men kanskje er det slik de virkelig så ut? Tross det som kan se ut som et mindre pent utseende, sies det at Kleopatra skal ha hatt stor sjarmer og en vakker stemme – egenskaper som ikke lar seg overføre til mynt.

Med Elizabeth Taylor udødelig figur i rollen som Kleopatra sterkt i minne, har de fleste av oss en forestilling om at den egyptiske dronningen var en av datidens virkelig skjønnheter. En 2.000 år gammel sølvmynt kan derimot få oss til å begynne å lure.

Det er ingen hemmelighet at man etter sin død gjerne blir omtalt i mer positive ordlag enn hva som var virkeligheten. Mytene rundt den mektige Dronning Kleopatra er mange, og skal man tro flere skriftlige kilder var hun en svært vakker kvinne. I Joseph L. Mankiewicz' film fra 1963 gir den billedskjønne Elizabeth Taylor ytterligere liv til myten. Men myntene med dronningens portrett forteller en helt annen historie.

MYNT SOM PROPAGANDA

Som dronning ble Kleopatras portrett forsynt på datidens myntutgivelser. Her er hun fremstilt med alt fra et helt gjennomsnittlig utseende til mindre vakker med ørnenese og mannlige trekk. I antikken ble mynter og motivene på disse brukt som propaganda for å nå ut til folket. Om myntportret-

tene av Kleopatra er realistiske eller et forsøk på å posisjonere en ung, kvinnelig hersker vites ikke, men det kan tyde på at dronningen ikke var så vakker som hun har blitt omtalt som. Rart, da man kanskje ville tro man ville ønske å fremstille seg selv i et best mulig lys på et portrett så varig som på en mynt.

SKJØNNHET DA OG NÅ

Skjønnhetsidealene har endret seg opp gjennom tidene i takt med historiske og kulturelle forandringer. I antikkens Hellas ble for eksempel kjærlighetsguden Afrodite ofte fremstilt som en tykkfallen kvinne med stor og karakteristisk nese. Noe ganske annet enn det dagens samfunn anser som det ideelle! Begge de to kvinnesjarmørene Marcus Antonius og Julius Cæsar hadde nok mange muligheter med både villige og tilgjengelige kvinner som kanskje kan antas å ha vært mer bil-

ledskjønne enn Kleopatra. Men det var nok ikke utelukkende et pent ytre som gjorde at de begge falt pladask. Som den siste dronning og farao av Egypt var Kleopatra et godt parti, og giftemålet med Marcus Antonius var et viktig maktpolitisk trekk for dem begge.

Selv om den fysiske tiltrekningen kanskje ikke var større enn hos andre kvinner, kom Kleopatra langt med intelligens, sjarmer og en fløyelsmyk stemme. Det sies at hun var svært karismatisk og blant annet snakket ni språk, noe som antagelig har både imponert og sjarmert. Så kanskje vi har noe å lære i måten vi ser på skjønnhet i dag, alt med bakgrunn i en 2.000 år gammel sølvmynt.

Dyrafjeld

– mynt mot havets vrede

Osloungdom får utdanning i sjømannskap på frakteskuta Dyrafjeld. En av verdens eldste seilende treskuter. Da den ble bygget på Nordmøre i 1889 ble det lagt ned en amerikansk sølv-dollar under masten. For å sikre god bær og trygge vinder.

ELDGAMMEL SKIKK

Mastemynt er en eldgammel skikk som kan spores tilbake til romerske fraktebåter fra første århundre funnet i Themsen i London. Der fant arkeologer mynt fra keiser Domitian (81-96 e.Kr.) med reversen vendt opp: Fortuna, håpets gudinne. Romerske sjømenn og skipsbyggere plasserte mynt i fundamentet av skipets mast og på den måten sikre beskyttelse mot onde krefter og havets vrede.

MASTEMYNT – AMERIKANSK SØLVDOLLAR PÅ DYRAFJELD

Skoleskipet Dyrafjeld er i dag et av verdens eldste seilende treskip. Hun står på Riksantikvarens liste over vernete fartøy. Frakteskuta ble bygget på Nordmøre i

1889. Da skuta ble restaurert i 2004 ble det funnet en amerikansk sølv-dollar av typen Morgan dollar med pregeår identisk med byggåret 1889. Mynten var plassert i bunnen av mastehullet under den 25 meter høye hovedmasten, solid festet på kjølsvinet, en forsterkning av kjølen. I nyere tid har skikken med mastemynt holdt seg til våre dager. I skipsbyggermiljøer er dette fortsatt utbredt. En rekke fortellinger om mastemynt er bevart fra kyststrøk over hele landet.

Ifølge kaptein Audun Aasen er seilskuta et godt eksempel på gode gamle seilskutetradisjoner. Et sted der gutter blir menn og tar ansvar for hverandre.

Svein Harald Gullbekk

NUMISMATIKER OG PROFESSOR,
KULTURHISTORISK MUSEUM,
UNIVERSITETET I OSLO

UTDANNING AV NORSKE SJØMENN

I dag brukes Dyrafjeld i utdanningsformål på Solerudstranda skole på Lysaker utenfor Oslo. En skole myntet på ungdommer som ønsker særskilt utdanning i sjømannskap. Tilbudet er del av Oslo skolens undervisningstilbud. Her kombineres kulturvern med opplæring. Teori og praktisk arbeid går om hverandre.

FRISK SJØLUFT OG FULLE ARBEIDSDAGER

Praksisdagene er like lange som i arbeidslivet, og er nødvendig for skuta og gjør at elevene får et innblikk i hva det vil si å være i arbeid, og hva sjølivet krever. Livet på skuta er et mini-univers der gjensidig avhengighet er med på understreke alles ansvar. Det betyr

at enhver må ta del i de oppgaver som er nødvendige for driften av fartøyet. At et arbeid fra tid til annen er tungt eller synes kjedelig, er ingen grunn til at det ikke skal utføres pleier kaptein Aasen å si.

FILMINNSPILLING

Dyrafjeld har vært brukt som kulisse i filmatisering av Hamsunromanen 'Benoni og Rosa' (1974) med Terence Stamp og Vibeke Løkkeberg i hovedrollene og Thomas Røbsahms film 'Det største i verden' (2001) med Herborg Kråkevik i rollen som Petra som flyktet fra hjemstedet etter å ha forlovet seg med tre menn. Hele tiden under beskyttelse av en sølvdollar fra 1889.

KILDER:

Torild Grande og Anders Slembe, Dyrafjeld. Nordmørs-jaktå fra 1989, 2004

Bronwen Riley, Journey to Britannia: From the Heart of Rome to Hadrian's Wall, AD 130, London 2015

Kolbjørn Skaare, Norges Mynthistorie, Oslo 1995

Samlerhuset har som formål å skape samlerglede. Gjennom å levendegjøre viktige historier er nettopp samlerglede driveren i alt vi gjør. Mynter, frimerker, sedler og medaljer er en spennende måte å dyrke historieinteresse på. Vi er stolte av å ha knyttet til oss dyktige, interesserte og kunnskapsrike medarbeidere i alle ledd. Mynt & Historie ønsker å presentere noen av menneskene som jobber i og for Samlerhuset, fortalt med deres egne ord.

TERJE HEGGEM

KUNDESERVICEMEDARBEIDER SAMLERHUSET

Terje Heggem (47) har samlet mynter, frimerker og sedler siden han var liten og har fremdeles stor glede av samleinteressen. Siden mars 2009 har han jobbet som kundeservicemedarbeider hos Samlerhuset og er en av de du treffer når du ringer 0 25 50.

Hvorfor ble akkurat jeg en samler?

■ Jeg tror svaret finnes i barndommen. Min far var sjømann, den gangen tusenvis av nordmenn seilte på de syv hav. Han var ofte til sjøs et halvt år av gangen, og jeg husker godt gleden da han endelig kom hjem skjeggete og solbrent, og med seg hadde han spennende ting som leker og (for en nordmørsk guttunge den gang) eksotiske godteri som Juicy Fruit og fargerik Quality Street konfekt. Han hadde også med seg småpenger og krøllete sedler fra de landene han hadde vært innom. Jeg var fasinert over

«For tiden spesialiserer jeg meg på mynter, frimerker og sedler med motiv av Dronning Elizabeth II, samt frimerker fra antarktiske områder»

ukjente og spennende motiver, former og farger, helt ulike de myntene og sedlene vi var vant til her hjemme.

Mens han var ute sendte han hjem florlette luftpostkonvolutter med store og fargerike frimerker fra land som Brasil, Japan og Fransk Polynesia. Sammenlignet med de litt trauste røde og blå frimerkene fra vår hjemlige post pirret disse frimerkene en gryende samler.

Et annet barndomsminne er da jeg fikk en stor og slitt kobber-toskilling av min farmor. Den hadde hun fått av sin bestemor og den skillingen er fortsatt en av mine kjæreste eiendeler.

Hos den lokale bokhandleren kunne vi smågutter kikke i et spennende frimerkealbum med norske frimerker til en billig penge. Ofte var det smått med penger i lomma så det ble med kikkning. Vi var nok en tålmodighetsprøve av og til, men jeg kan ikke huske noen sure miner fra damene bak disken.

År om annet dro vi på tur til hovedstaden. Jeg likte storbyens larm og hektiske aktivitet, og bestemte meg tidlige for at i Oslo ville jeg bo! En tur innom en rotete liten frimerkebutikk eller til myntsalget som den gang var i Kreditkassen på Stortorvet hørte med. En tynn liten flis av en sølvskilling og en flott Mor Norge 2-krone ble mine for oppsparte lommepenger.

Som 20-åring i 1990 ble endelig drømmen om å flytte til Oslo virkelig gjort. I tillegg til studier ved Treiders Handelsskole fikk jeg blant annet med meg Oslo Coinshow på SAS-hotellet dette året. Det

var lange køer av ivrige samlere som ville sikre seg et eksemplar av Norges første ordentlige proofmynt, 1-kronen fra 1990.

Samlingen lå litt i dvale noen år. Jeg hadde fullt opp med studier, jobb og samboer, men et årlig samlerhøydepunkt på 90-tallet var Frimerkets dag. Den gang var Frimerkets dag store arrangementer som ble avholdt i Konserthuset eller på Rådhuset. En litt motvillig samboer ble dratt med fra stand til stand for å skaffe utstillingsstempler fra diverse land som deltok. I 1997 var det til og med en stor internasjonal frimerkeutstilling på varemessen på Sjølyst. Land fra hele verden deltok og viste frem sine mange flotte frimerker og andre samleprodukter.

I de senere årene har jeg tatt opp igjen samlingen for fullt. Gleden ved å skaffe noe nytt til samlingen er fortsatt like stor, enten det skjer via auksjoner på internett, en tur innom en frimerkebutikk eller når neste forsendelse i en spennende samling dumper ned i postkassen. Store og mindre begivenheter i Norge og andre land markeres stadig med frimerker og mynter. Ikke alt er like interessant for meg, men jeg samler det jeg liker og har lyst på (og som lommeboka tillater..) For tiden spesialiserer jeg meg på mynter, frimerker og sedler med motiv av Dronning Elizabeth II, samt frimerker fra antarktiske områder.

Det er jo nettopp det som er så fint; du kan samle akkurat hva og hvordan du vil. Det viktigste er at du koser deg med samlingen din.

God samlerglede!

Internasjonal kunstpris til Myntverkets Ingrid Austlid Rise

Mynt&Historie har tidligere skrevet om sjefsgravør ved Det Norske Myntverket Ingrid Austlid Rise som har blitt tildelt verdens høyeste utmerkelse for medaljekunst. I regi av International Art Medal Federation (FIDEM) ble prisen delt ut av British Art Medal Society på en høytidelig seremoni på en kongress i Brussel i september.

INGRID AUSTLID RISE ER YDMYK OG GLAD FOR Å MOTTA PRISEN

– På kongressen så jeg mange veldig gode og spennende medaljer og tenkte at det er veldig mange som fortjener å bli verdsett med priser og ære, forteller hun og legger beskjedent til at når en til slutt må ta et valg må det bli litt tilfeldig hva som kommer heldig ut. – En annen gang er det andre som setter sitt preg på utvalget og andre kvaliteter blir vektlagt, fortset-

ter hun. Administrerende direktør Kjell Wessel ved Det Norske Myntverket er ikke overrasket over den gjeve prisen. – Jeg er ikke forundret over at Ingrid hever seg i denne konkurransen, sier han.

– Hennes talent for portrettmedaljer er i verdensklasse. Nettopp portretter er den prisvinnende medaljorens favorittområde. Derfor satte hun ekstra stor pris på at det var et portrett som ble plukket ut til å motta prisen for verdens fremste innen medaljekunst.

Den prisvinnende medaljen er en 60 mm stor bronsemedalje med portrett av Tormod Hermansen, utgitt for å hedre hans mangeårige innsats for Det Norske Myntverket. Neste år skal medaljen stilles ut på en av verdens største utstillinger for kunstmedaljer.

Ingrid Austlid Rise og britiske Gregory Fattorini på International Art Medal Federations utdeling av prisen for fremragende medaljekunst.

Nobelmedalje på auksjon

En Nobelmedalje er en høy utmerkelse hvis verdi kan synes uvurderlig. En sjelden gang hender det likevel at et slikt objekt blir lagt ut på auksjon. Det amerikanske mattegeniet John Forbes Nash jr. døde sammen med kona Alice i en trafikkulykke i New Jersey i mai i fjor. Nå skal Nobelmedaljen han mottok for sitt arbeid under hammeren.

Forbes Nash jr. mottok Nobelprisen i økonomi sammen med to andre forskere i 1994. Den 66 mm store medaljen er preget i 18 karat gull og hadde en estimert salgspris på 2,5 – 4 millioner amerikanske dollar. Auksjonen var foreløpig ikke avholdt da Mynt & Historie gikk i trykken.

NOBELS FREDSPRISMEDALJE

Nobels Fredsprismedalje deles hvert år ut i Norge, og det er Det Norske Myntverket som årlig preger den gjeve gullmedaljen. De andre Nobelmedaljene preges og deles ut i Sverige, Alfred Nobels hjemland.

Skattefunn og gravrøveri i vikingtid

Dukker vi ned i sagaene ved år 937 møttes nordmenn og skotter mot Adalstein (engelsk: Ethelstan) i slaget ved Brunanburh, et legendarisk slag i engelsk historie som endte med en stor seier for Adalstein.

**Svein Harald
Gullbekk**

NUMISMATIKER OG PROFESSOR,
KULTURHISTORISK MUSEUM,
UNIVERSITETET I OSLO

I Egil Skallagrimssons saga skildres drikkegildet som fant sted i Adalsteins hall samme kveld for å feire seieren. Her finner man Egil sittende mutt og trist sørgende over sin bror Torolv som var falt i slaget. Kongen ga deretter Egil en stor gullring og to kister fulle med sølv. Kistene skulle Egil ta med seg hjem til Island, og gi til sin far som bot for sønnen Torolv. Som den ekte viking han var, overleverte aldri Egil sølvet til sin far. Mange år senere møter vi den tilårskomne Egil ridende ut på fjellet sammen med to treller som fraktet kistene med sølv. Egil vender en-

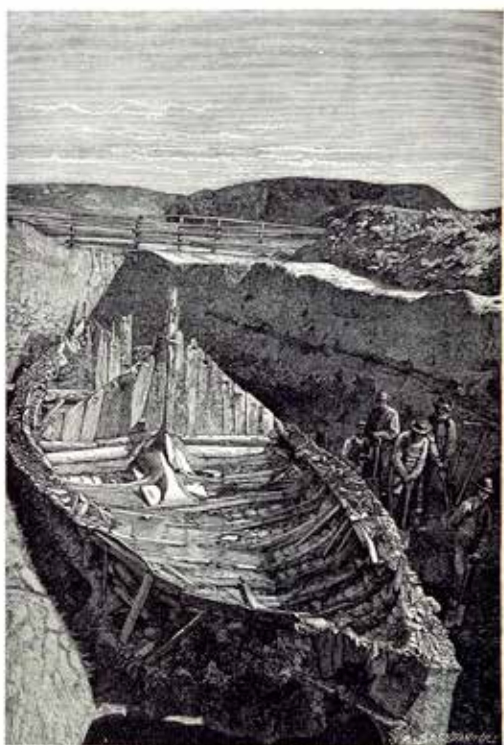
som hjem. Ingen skal få vite hvor Adalsteins sølv finnes. Egils motiv for å slå i hjel sine to følgesvenner var nettopp at de ikke skulle vende tilbake å grave opp hans skatter, og på den måten frarøve ham det han hadde tenkt å nyte godt av i Valhall. Sagaen om den berømte vikingen Egil Skallagrimsson bekrefter Odins lov som en del av vikingenes kosmologi. De mange skattefunnene som i dag utgjør sentrale deler av museums-samlinger fra det området som en gang utgjorde vikingenes verden skal trolig tolkes inn i denne konteksten. Spørsmålet blir om det finnes belegg for at vikin-

gene gravde opp sine egne skatter, det vil si at de brukte jorden som gjemmede for aktiv kapital.

Sagaene inneholder ingen direkte belegg for enkeltindivider som brukte nedgravde rikdommer som kassabeholdning. Indirekte omtales imidlertid slik praksis i Heimskringla der det står at jordgravet gods skulle tilfalle kongen, det vil si at alle skatter som var nedgravet i jorden var kongens eiendom. Morkinnskinna-versjonen av Harald Hardrådes saga forteller i den forbindelse om en tvist mellom kongen og Einar Tamberskjelve som illustrerer nett-

Antikt kart over Nordsjøen. Foto: Shutterstock

Funnet av Gokstadskipet i Sandefjord i 1880.
Foto: Wiki commons

opp dette forholdet. Jordgravet gods var på ingen måte hellig og ukrenkelig. Skatten som omtales skulle ha tilhørt Håkon Jarl, finneren Einar Tamberskjelves svigerfar. I det omtalte tilfellet var det ikke slik at Einar var bekymret for at hans svigerfar var blitt frarøvet sine rikdommer i det hinsidige. Einar mente godset tilhørte hans kone og sønn som var direkte arvinger etter Håkon Jarl. Det problematiske var, ifølge Einar Tamberskjelve, hvordan man skulle få tak i godset etter at det var kommet i kongens hender.¹ Episoden med Einar Tamberskjelve utspilte seg på et tidspunkt da kristendommen var kommet til landet og dels etablert i Norge.

Gravrøveri var ikke et ukjent fenomen i vikingtid. Et av de mest kjente tilfellene knyttes til gravhaugen på Gokstad i Sandar i Vestfold som var tømt for alt som heter edelmetall da arkeologene under ledelse av arkeolog Nicolai Nicolaisen gravde frem det praktfulle vikingskipet. Nyere forskning har identifisert spadene som grav-

røverne brukte og dannet seg et godt bilde av deres metoder og veien inn i gravkammeret. I danske landskaper er det funnet flere vikingtids- og middelalderdepotfunn i gravhauger fra bronsealderen som er tolket dit hen at man ville skjule rikdommene fra potensielle gravrøvere.

Arkeologien har frembragt flere myntskatter der det tydelig fremgår at skatten har fungert som aktiv kapital, det vil si at summer av mynt har vært tatt ut og lagt til. Igjen er det den enestående skattøya Gotland som bidrar med empiriske belegg. Skattefunnet fra Stumle i Alva på Gotland utgjør et godt eksempel. Den bonden som oppdaget bronsebeholderen med mynt i 1989 tilkalte umiddelbart de arkeologiske myndighetene. Dermed fikk arkeologene anledning til å hente inn skatten eksakt i på den måten den i sin tid var nedlagt, og grave den ut i laboratoriet ved Fornsalen i Visby. Bronsebeholderen var fylt til randen med mynt. Samlet sett dreide det seg om 1310 mynter nedlagt etter 1059. Etter hvert som konservatorene møysommelig frigjorde mynt for mynt ble det klart at beholderen inneholdt to eller tre grupper av mynt som var lagt til skatten ved forskjellige tidspunkter: Øverste lag ca. 800 mynter nedlagt etter 1059 eller muligens to grupper hvorav 50-100 mynter ble nedlagt etter 1059, mens 750-800 ble nedlagt etter 1057. Det nederste laget med mynt omfattet ca. 500 stykker lagt ned etter 1050.

Troen på at jordgravet gods fulgte med inn i det neste liv endret seg gradvis etter hvert som kristendommens budskap vant innpass i folks bevissthet. Det var intet i kristendommen som predikte verdien av jordisk gods i himmel eller helvete. Kirkens motstand mot denne praksisen sammenfalt med nye holdninger der idéer om kommersiell tankegang sto sentralt. Ute i Europa ble ideen om gaven etter hvert erstattet av ideen om økonomisk vinning. I pakt med den kristne lære fungerte jorden først og fremst som skjulested for skatter under høymid-

delalderen. De som gravde ned sine skatter hadde med all sannsynlighet intensjon om å grave dem opp igjen. I de tilfellene dette ikke skjedde var det sannsynligvis fordi folk ble forhindret fra å gjøre det. Det var imidlertid ikke slik at den nye religionen endret tradisjonen med å grave ned skatter i jorden. En oversikt over antall registrerte skattefunn fra middelalderens Europa beløper seg til mange tusen. Hvor mange mynter som en gang var gravd ned i slike skatter er det vel ingen som har oversikt over, men det dreier seg om flere millioner.

&

Egil Skallagrímsson.
Foto: Wiki commons

LITTERATUR:

Egilsoga, Norrøne bokverk, 9. utg., Samlaget 1994, kap. 55 og 85

Georg Galster, *Sylloge of Coins of the British Isles, Royal Collections of Coins and Medals, Nation Museum, Copenhagen, part 1: Ancient British and Anglo-Saxon coins before Æthelred II*, London 1964

Kenneth Jonsson og Majvor Östergren, The Gotland Hoard Project and the Stumle Hoard – an insight into the affairs of a Gotlandic 'Farman', in *Sigtuna papers. Proceedings of the Symposium on Viking-Age coinage 1-4 June 1989*, Stockholm 1990, 145-158

¹ Kongens rett til jordgravet gods går igjen i Landsloven av 1274 med rett til tredjedelen for grunneier og finner: Om jordgravet gods. 1. Om nogen finder jordgravet gods ... (*Landsloven* VI, 16). For en gjennomgang av lovvernet for myntfunn og numismatica se NMH, I, 283-292

² Lester K. Little, *Religious Poverty and the Profit Economy in Medieval Europe*, London 1978, 7

NUMISMATISKE ANEKDOTER

MED ARBEID KOMMER SEIER

AV KJETIL KVIST

Alle som har lest om 2. verdenskrig vet at den gikk inn i alle folks liv; også hos dem som levde og arbeidet i land som var langt unna krigshandlingene. Canada var ikke noe unntak i så måte. Krigen krevde stor innsats av kvinner og menn i alle slags næringer, fra krigsindustrien til landbruket. I en slik situasjon var det nødvendig å motivere befolkningen. Selv mynter ble bærere av oppmuntrende budskap, slik som Victory Nickel utgitt fra 1943 til 1945.

Victory Nickel var en 5-centmynt med et helt spesielt design. Kong George VI var selvsagt plassert på forsiden, Canada var fortsatt britisk. På baksiden var det plassert en lysende fakkell og en stor V mellom året og to kanadiske lønneblader. Som de fleste kjenner til var V et symbol på det romerske tallet 5, som passer på en 5-centmynt, og samtidig et symbol på seiersoptimisme. Den britiske statsministeren Winston

Churchill viste stadig opp to fingre i et V-tegn, og mange fulgte etter. Selv BBCs radiosendinger

startet med strofene på Beethovens 5. symfoni, som passende nok meldte V i morsekode.

Det som gjør denne mynten så spesiell, er at den mot kanten har en morsekode. Kanadierne valgte å gi mynten et ikke så tydelig budskap, istedenfor de tradisjonelle perlene som pleide å dekorere myntflatens ytterkant. «We Win When We Work Willingly» står det med morsetegn.

Vi vil vinne om vi arbeider, var det positive budskapet. Det var samtidig en heder til alle dem som var involvert i arbeid, og en oppfordring om fortsatt innsats. Man kan lure på om det var mange som oppfattet det nesten skjulte budskapet, men den ble utgitt i en tid hvor mange kjente til morsekode og detaljer på mynter unnslipper sjeldent oppmerksomhet. Mynten ble forstått og samlet på.

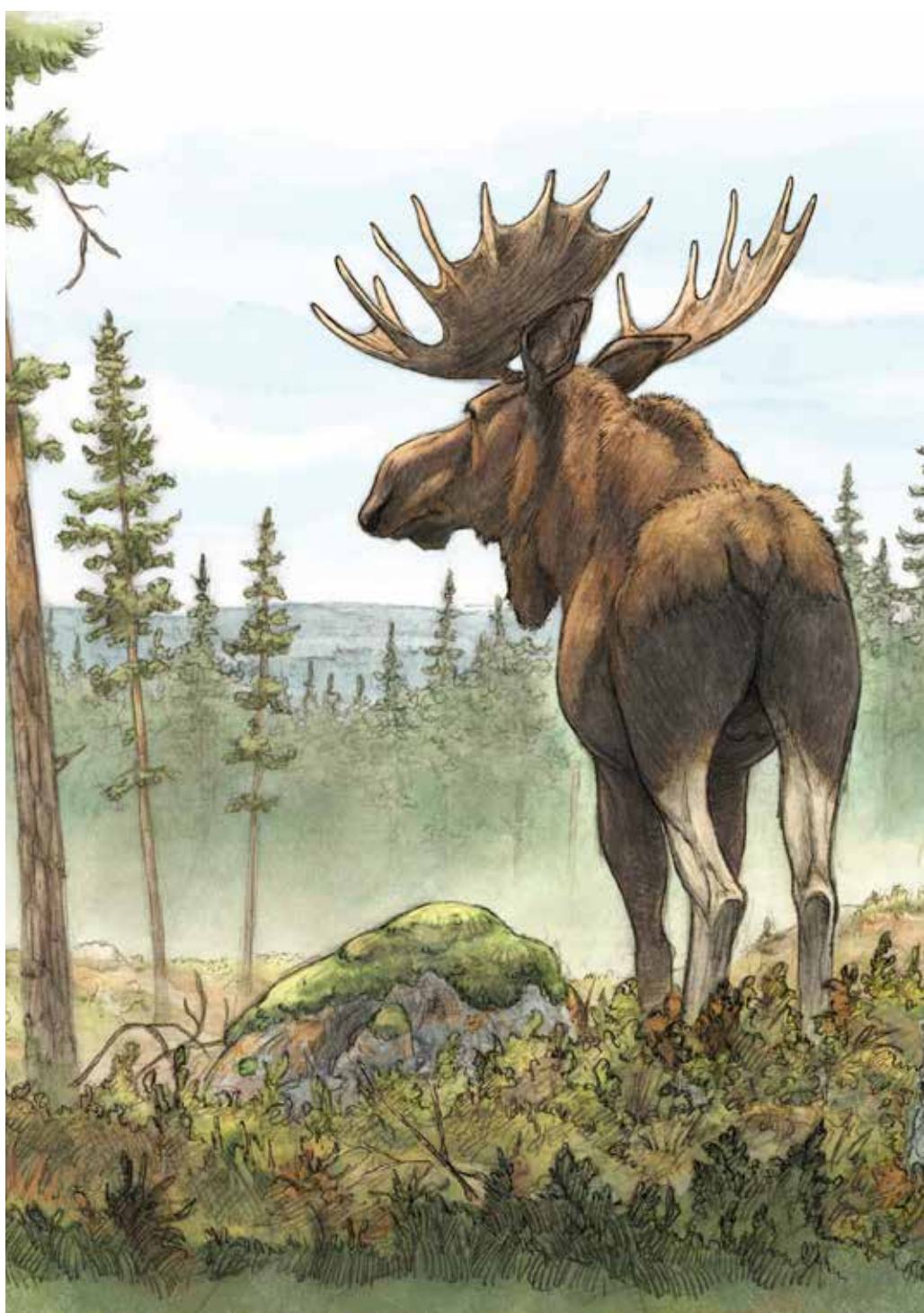
Det var sjefsgravøren ved Den kongelige kanadiske mynt, Thomas Shingles (1903-1984), som graverte mynten. Baksiden med V, fakkell og morsekode graverte han rett i stemplet i forholdet 1:1 – noe som er meget uvanlig i moderne myntproduksjon. De fleste foretrakk å modellere designet i stor størrelse, for så å bruke en reduksjonsmaskin til å forminske det ned til myntstørrelse. Størrelsen på Victory Nickel er omtrent som en moderne norsk 1-krone. Mynten ble først preget i tambak, og siden i stål.

Dette er ikke en sjelden mynt, men mynter trenger hverken å være sjeldne eller kostbare for å formidle mye spennende historie.

&

Dyremotiver på mynter – en europeisk tradisjon

Kong Olav Vs første mynttrekke fra 1958 var en folkekonge verdig. Myntserien hadde bilder av en fjording, elghund, meis, bie, elg, orrhane og ekorn på hver sin valør fra 1 krone til 1 øre. Myntserien brøt med alt som ellers var utgitt i Norge av mynter. Stortingsrepresentanter, numismatikere og heraldikere skapte et voldsomt leven, men myntene ble folkekjære og er fortsatt populære blant samlere.

Kjetil Kvist

SAMLER OG NUMISMATIKER

Norge var ikke det første europeiske landet til å utgi en myntrekke med dyremotiver. Tretti år tidligere, i 1928, utga den nyetablerte irske fristaten mynter med bilder av dyr. De hadde valgt en hest, laks, okse, irsk ulvehund, hare, høne, gris og fuglen rugde. De irske myntene var resultatet av et intenst komitearbeid der flere kunstnere leverte forslag – dyrene var plukket ut på forhånd, men de sto fritt i den kunstneriske utformingen av dem. De irske myntene ble en umiddelbar suksess. Det ble litt vanskeligere for den norske serien.

PÅ TVERS AV FAGFOLKENES ØNSKER

Det var Per Palle Storm (1910-1994) som var professor ved Statens Kunstakademi som utformet kong Olavs mynter. Han fikk oppdraget på tvers av fagfolkenes ønsker. De ønsket først og fremst en serie mynter utformet etter tradisjonelle retningslinjer. Myntgravør Øivind Hansen (1925-2005) utformet en serie mynter med motiver hentet fra heraldikken, med statsemblemer som Riksløven og kongekronen. Dette var i tråd med hvordan norske mynter var utformet siden uavhengigheten i 1905, og med røtter tilbake i en europeisk tradisjon (se Mynt & Historie 1/2016).

CNGcoins.com.

NORGES VAKRESTE MYNTREKKE FRA KONG OLAV V

Komplett sett med dyremyntene belagt med 24 karat gull og platina!

Begrenset
antall
tilgjengelig!

Nå kan du sikre deg et komplett sett med Kong Olav Vs dyremyntserie, belagt med 24 karat gull og rhodium-platina. Kombinasjonen av to av våre vakreste metaller skaper en helt ny opplevelse av originalmyntene. Bestill nå på www.samlerhuset.no/dyremyntene for å sikre deg ditt komplette sett!

DETTE KAN DU SIKRE DEG NÅ:

- ✓ Komplett sett med Kong Olav Vs dyremynter
- ✓ Belagt med 24 karat gull og rhodium-platina
- ✓ En av våre mest populære myntserier
- ✓ Du betaler 1.990 kroner, fraktfritt tilsendt
- ✓ Del opp i to rater á 995 kroner ved å ringe 0 25 50
- ✓ 30 dager full returret

LES MER OG BESTILL PÅ

www.samlerhuset.no/dyremyntene

0 25 50

Bestillingsnummer: 47016668
(Gjelder kun ved telefon)

Nå var ikke Per Palle Storms mynttrekke uten europeiske røtter, men la oss først se på forhistorien til de irske myntene.

ØNSKET MESTERVERK

Da Irland fikk sin uavhengighet, var det naturlig at de også utga sine egne mynter. Etter mange hundre år under britisk styre, og med britisk mynt som betalingsmiddel, så ble det en utfordring å utforme en egen nasjonal mynttrekke. De britiske myntene var karakterisert av et portrett av den regjerende monarken på forsiden, og gjerne et heraldisk motiv på baksiden. Det heraldiske motivet kunne enten være Riksvåpenet eller en framstilling av Britannia selv. Selv om det høres ut som et relativt begrenset motivvalg for en mynttrekke, så er britiske mynter svært varierte.

Bortsett fra harpen, så var det få andre heraldiske motiver å hente for irene. Harpen ble selvsagt plassert på myntene. På den andre siden bestemte man seg for å plassere dyr. Kunstnere kunne gjennom århundrer vist at man kunne «oppnå et mesterverk, og kunne, i alle fall slik vi så det,» sa den irske dikteren W.B. Yeats (1865-1939), «glede dem som betraktet hver mynt lenger enn noen andre, kunstnere og barn.»

Yeats var formann for den irske komiteen som valgte myntmotivene, og valget falt til slutt på den engelske skulptøren og medaljøren Percy Metcalfe (1895-1970). Han hadde allerede utformet mynter for Egypt, og skulle siden modellere flere mynter for Storbritannia. Metcalfes irske mynttrekke regnes som et mesterverk i numismatikken.

IBRUK FRAM TIL EURO

Like interessant var det at den irske komiteen trakk linjer tilbake til europeisk numismatisk arv. De flotteste myntene, sa Yeats, er de fra de gamle greske koloniene. Derfor sendte den irske komiteen også med bilder av greske mynter til de utvalgte kunstnerne, slik at de kunne bli inspirert til å skape noe virkelig spesielt.

Selv om den irske staten var moderne, så ble myntene fundamentert i europeisk kulturarv. Det nasjonale innslaget handlet om hvilke dyr man valgte ut – de dyrene man hadde rundt seg og som man gjenkjente. Myntene ble pre-

get første gang i 1928, og motivene var i bruk fram til Irland innførte Euro.

MYNTENE SKULLE GLEDE

Tretti år senere fortalte Per Palle Storm at han synes det var synd å bruke feltene på myntene til bare nøktern tekst. Myntene var noe man «kunne lage et lite kunstverk på», sa han til NRK i 1958. Storm håpet at man fikk «noe glede av å se disse dyrene på våre mynter.» Som Yeats, så håpet han nok at folk tok seg tid til å se på myntene.

Men det ble reist motstand i Stortinget. En av dem som gikk foran var Jon Leirfall (1899-1998). Han representerte Senterpartiet, og hadde ett og annet å si om dyreframstillingene. Han mente fjordingen og elghunden hadde mer til felles med antikk assyrisk kunst, enn med virkelige norske dyr. Og elgoksen var ikke norsk, den hadde bakparten av en hest. Hans ironiske innlegg inneholdt mest spark til Arbeiderpartiets finansminister, men han pekte også på at fagfolkene råd ble forbigått. At finansministeren kunne endre mynttrekken, var ikke det samme som at det var noen grunn til å endre den. Særlig etterlyste han Riksvåpenet på myntene.

HERALDIKKENS TILBAKEKOMST

Folkekongens første mynttrekke holdt i femten år, til den i 1974 ble erstattet av en gjennomført heraldisk mynttrekke utformet av myntgravør Øivind Hansen. Mynttrekken fra 1974 er som et svar til alle de kritiske røstene i 1958, og befestet det heraldiske kvelertaket på de norske myntene. Numismatikeren Carsten Svarstad tordnet fra Myntkabinetet at Storms mynter hverken holdt numismatisk eller kunstnerisk, og hverken hesten eller bien var nasjonale dyr.

I dag har nok de sterkeste følelsene lagt seg, selv om noen eldre numismatikere fortsatt kan stå hardt på at dyreserien ikke holdt mål. Den var et radikalt brudd med forestillingen man hadde om utseende på mynter vi hadde her i Norge, men det betyr ikke at mynttrekken var uten europeiske røtter. Slik som de irske myntene, så peker den norske rekken bevisst eller ubevisst tilbake til antikkens flotte greske mynter.

Det norskeste av det norske

Et lands mynter er på mange måter nasjonens visittkort, og de gamle norske kronemyntene er fulle av nasjonale symboler. Da det selvstendige Norge skulle utgi sine egne sirkulasjonsmynter etter unionsoppløsningen i 1905, valgte man å utsmykke dem med flere detaljer med røtter langt tilbake i Norgeshistorien. Myntene fra Haakon VII representerer på mange måter det nye Norge satt i historisk perspektiv.

Dersom mynt hadde blitt oppfunnet i dag kan man kanskje tenke seg at de ville blitt smykket med farger, på samme måte som sedlene. Men da verdens første mynt så dagens lys i Lydia for 2.600 år siden var nok ikke det i tankene. Nå har teknikken

kommet videre og vi har langt flere muligheter når det gjelder mynt- og medaljeproduksjon. Tenk bare på de flotte ordenene med høye relieff og detaljer i farger!

NORGES KULTURARV

For samlere er det nå utviklet en helt spesiell samling, der det norskeste av det norske møter de norske originalmyntene fra det selvstendige Norges spede begynnelse. Med en avansert og nyskapende teknikk preges norske motiver på de originale myntene som først er belagt med ekte gull. Med motiver som representerer norsk kultur, natur og historie viser samlingen frem Norge på sitt beste.

– Utfordringen har vært at det skal være estetisk, samtidig som det skal være kor-

rekt i forhold til å representere Norge på en god måte, forteller Vibece Furseth, administrerende direktør i Samlerhuset. – Noen av myntene er dessuten nokså små, og det har vært jobbet mye med hvordan man skal få frem motivet på en såpass liten flate.

– Alle har jo sin egen oppfatning av hva som er Norge, men her vil nok de fleste finne mye de er stolte av. Det er vanskelig å trekke frem hvilken mynt som er den flotteste, men personlig holder jeg en knapp på 1-kronen med nordlyset. Blant motivene finner vi blant annet Soria Moria og norske eventyr, norsk natur, den imponerende Trollstigen og kulturarv som bunad og rosemaling.

SAMLERENS HJØRNE LESERINNLEGG

Hei. Har lest Mynt & Historie nr. 1/16. Dere beskriver mynter fra verdens myntverk. Blant de omtalte er ei utstanset ugle. Dere angir at mynten er i gullforgylt sølv. Det er ingenting som heter gullforgylt. Å forgylle er å legge på et lag med gull. Gullforgylt blir smør på flesk. Det er bare «bønder i byen» som sier sådant. Det er dere vel ikke? I samme artikkel tilbyr dere meg og andre mynten i gull. Er den utgitt i begge varianter? Svar og rettelser bør vel komme på trykk?

Med vennlig hilsen
Rolf Marstrander

Hei, Rolf. Mynten du refererer til er en sølvmynt, belagt med gull. I beskrivelsen der den tilbys har det rett og slett skjedd en alvorlig glipp. Det er en feil vi ikke vil være bekjente av og vi beklager det på det dypeste! Du har videre rett i at det kan virke litt smør på flesk å omtale en forgylt mynt som gullforgylt, selv om det er en nokså vanlig språkfeil. På www.samlerhuset.no/ugle er den i alle fall omtalt korrekt. Vi er glade for oppmerksomme lesere, og vil gjerne sende deg den forgylte

uglemynten i 92,5 % sølv som beklagelse og takk for hjelpen.

Vennlig hilsen redaksjonen

HAR DU RIS, ROS, KOMMENTARER ELLER MORSOMME OPPLYSNINGER?

Vi vil gjerne høre fra deg! Send en e-post til redaksjonen@samlerhuset.no. Vi besvarer et utvalg innlegg som kommer på trykk.

QUIZ |

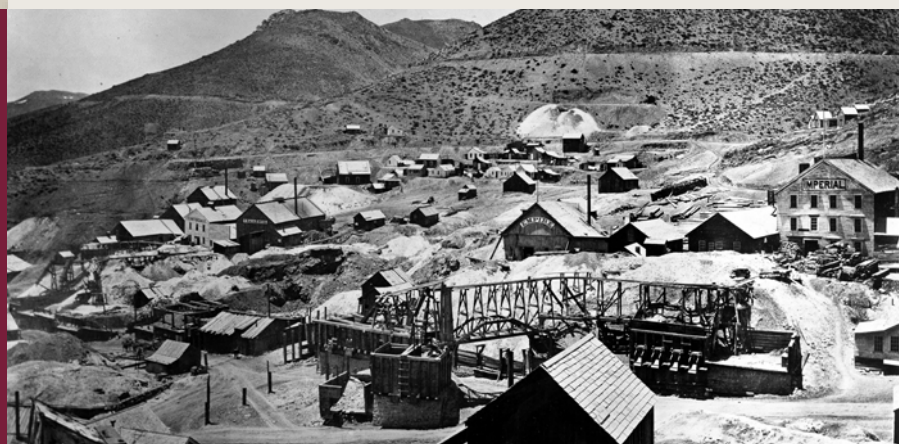
1. Når levde Kleopatra?
2. Hvilken norsk mynt får gjerne æren for landets mange myntsamlere?
3. I hvilket land er LEK myntenhet?
4. Hva var navnet på den kvinnelige myntgravøren bak Oscar IIs myntportrett?
5. Hvem var moren til Håkon Håkonsson?
6. Hva var navnet på den første kjente norske korsfareren?

Svar: 1. 69-30 f.Kr. 2. øren fra 1968 3. Albania 4. Leah Alborn 5. Inga fra Vartheig 6. Skofte Ogmundsson

SPØRSMÅL HENTET FRA DENNE UTGAVEN AV MYNT & HISTORIE

1. Hvilken er den første medaljen noensinne til å bli preget i rettferdig gull?
2. Når var folkevandringstiden i Norge?
3. Når ble British Museum i London opprettet?
4. Hva kalles den nye pregeteknikken som gir ekstra høye relieffer?
5. Hvilken dansk-norsk konge utga den første reisedaleren?
6. Hvilken er den første minnemedaljen noensinne til å bli preget i rettferdig gull?

Svar: 1. Nobels fredsprismedalje 2. ca. år 400-550 3. 1753 4. Smartminting 5. Frederik IV (i 1704) 6. Svar: Spesialutgaven kongens nei

Verdens første minnemedalje i rettferdig gull

90 % av verdens gullgravere arbeider i dag i småskalagruver. Mange med uholdbare arbeidsforhold og –vilkår. Som Europas største mynt- og medaljehandler er dette noe Samlerhuset ønsker å bidra til å gjøre noe med. Så på tross av at det meste gullet som utvinnes i verden kommer fra store kilder med regulerte forhold, så ønsker man å bidra til rettferdighet for de små gruve- og sysselsetter den enorme andelen gruvearbeidere i verdens store og små gruver. Nå kommer endelig verdens første minnemedalje i sporbart rettferdig gull!

MEDALJEN PREGET VED DET NORSKE MYNTVERKET OG DISTRIBUTERT AV SAMLERHUSET

I fjor tok Samlerhuset og Det Norske Myntverket initiativ til at Nobels fredsprismedaljen ble preget i nettopp slikt sporbart, rettferdig gull. Nå utgis også verdens første minnemedalje i rettferdig gull. Spesialmedaljen «Kongens nei» er utviklet i rettferdig gull som er utvunnet og foredlet under kvalitetssikrede forhold, fra utvinningen i gruve-

og helt frem til pregningen. Det Norske Myntverket på Kongsberg har fått egne lisenser for å prege og bearbeide gullet som er dokumenterbart rettferdig og sporbart tilbake til opprinnelse og kilde, som for eksempel i gruva Ikira i Colombia.

FOR ET BEDRE MILJØ OG BEDRE ARBEIDSFORHOLD

Samlerhuset er stolt samarbeidspartner til alliansen for ansvarlig gruvedrift, og vil gjennom å benytte rettferdig gull bidra til å sikre arbeidernes arbeidsforhold og det globale miljøet. Gjennom organisasjonen Fairmined sikrer man at gullet som benyttes tar hensyn til miljøet i tillegg til helse, sikkerhet, lønn og andre rettigheter for de tusener av arbeidere i småskalagruver over hele verden. Nå håper vi resten av mynt- og medaljeindustrien følger etter!

Tidligere direktør ved Det Norske Myntverket, Jan-Eirik Hansen, jobber nå for Samlerhuset-gruppen der han koordinerer arbeidet med rettferdig gull. Her under et besøk på en Fairmined-sertifisert gullgruve i Colombia i 2015.

LES I NESTE NUMMER 4

**HENTER OPP TUNGTVANN
FRA TINNSJØEN VED VEMORK**

**MYNTMYSTERIET
INGEN KAN LØSE:**

Stammer mynten fra Brutus
eller en mystisk barbarer-konge?

Professor Gareth Williams om
Kong Knut den stores ENORME
VIKING-SKATT fra Buckinghamshire

**HAAKON VIIS
HULL-MYNTER**

NUMISMATISKE ANEKDOTER, **QUIZ**, REISE MED MYNTER: MADRID,
SPENNENDE NYHETER FRA VERDENS MYNTVERK, FRA GULLFRANC TIL
GULLEURO OG MYE MER...

Førsteutgave – kun 500 eksemplarer:
KONGENS NEI I RETTFERDIG GULL

Etter initiativ fra Samlerhuset og Det Norske Myntverket ble fjorårets Nobel Fredsprismedalje preget i såkalt rettferdig gull. Nå kommer den **aller første medaljeutgivelsen i rettferdig gull: Minnemedaljen Kongens nei** i 99,9 % rent gull og proof kvalitet er preget ved Det Norske Myntverket på Kongsberg. Medaljen er i begrenset opplag på lave 500 eksemplarer.

Rettferdig gull – gull å være stolt av

90 % av verdens gullgravere jobber i dag i småskalagruver. Mange med uholdbare arbeidsforhold og vilkår. Samlerhuset er stolt samarbeidspartner til alliansen for ansvarlig gruvedrift, og vil gjennom å benytte rettferdig gull bidra til å sikre arbeidernes arbeidsforhold og det globale miljøet. Etter at Nobel Fredsprismedaljen ble preget i rettferdig gull i fjor, håper vi nå på et gjennombrudd for ordningen. Som en av Europas største mynt- og medaljehandlere er vi vårt samfunnsansvar bevisst og er utrolig stolte av å kunne tilby den **første minnemedaljen preget i rettferdig gull**, preget ved Det Norske Myntverket.

Opplaget på minnemedaljen er sterkt begrenset til kun 500 eksemplarer.

Vær derfor rask med å sikre deg din **førsteutgave i rettferdig gull**.

Forhåndsbestill i dag på VIP telefon 66 99 48 00!

Vakker
1 KILO
sølvmynt fra
Mexico!

1 KILO

RENT SØLV FRA MEXICO

Preget i
99,9%
rent sølv

En av verdens vakreste sølvmynter er nå tilgjengelig i Norge i et begrenset opplag! Sikre deg klassikeren "Libertad" fra Mexico i 1 kilo rent sølv idag!

Sølvmynt på hele
11 cm i diameter

UTSOLGT
hvert år!

- Ettertraktet mynt i 99,9 % rent sølv fra den vestlige verdens eldste myntverk
- Regnes som en av verdens vakreste sølvmynter
- Leveres med nummerert ektehetssertifikat fra Den Meksikanske Nasjonalbanken
- Hele 11 cm i diameter
- Sikre deg denne 1 kilo sølvmynten til 11.997 kr. Du kan betale i 3 rentefrie rater à 3.999 kr.

Samlerhuset er offisiell distributør for Den Meksikanske Nasjonalbanken

Bestill raskest på www.samlerhuset.no/libertad eller ring 0 25 50

UTSOLGT hvert år - bestill i dag!